

UMEÅ UNIVERSITET
Institutionen för socialt arbete
Uppsats 15 hp Termin 6
Vårterminen 2016

Supported Education

En studie om stöd i studievardagen för individer med psykisk ohälsa

Supported Education

A Study of Educational Support for Students with Mental Illness

Handledare:
David Rosenberg

Författare:
Carolina Hansson
Malin Nilsson

UMEÅ UNIVERSITET

Institutionen för socialt arbete,

Uppsats 15 hp Termin 6, VT -16

Författare: Carolina Hansson & Malin Nilsson

Handledare: David Rosenberg

Supported Education: En studie om stöd i studievardagen för individer med psykisk ohälsa

Supported Education: A Study of Educational Support for Students with Mental Illness

Sammanfattning

Den psykiska ohälsan beskrivs som ett växande folkhälsoproblem som inneburit en tillväxt av allt från olika typer av symptom till psykiska sjukdomar och diagnoser. Den främsta ökningen har skett hos unga vuxna och därmed har antalet studenter med psykiska funktionsnedsättningar som studerar på Komvux eller högre nivå ökat. Trots detta har ökningen inte medfört en motsvarande intensifiering av pedagogiskt stöd på skolor i landet inriktat till individer med psykiska funktionshinder. Konsekvenserna av detta har skapat ett behov att kunna erbjuda passande stöd för denna målgrupp i deras studievardag. Denna uppsats syftar till att undersöka Supported Education som rehabiliteringsmetod för stöd till studenter med psykiska funktionsnedsättningar. Resultatet från kvalitativa intervjuer med tidigare studenter som tagit del av metoden visar att majoriteten av dem inte blivit erbjudna stöd som passar deras studievardag från deras lärosäte, men att stödet kunnat erhållas genom Supported Education som metod. Genom resultatet har slutsatser dragits gällande brister i pedagogiskt stöd för studenter med psykisk ohälsa, den okunskap som finns om psykisk ohälsa och sjukdom samt att detta leder till sämre möjligheter för den enskilde att studera, arbeta och delta i samhället. Stödfaktorer som framkommit har även genererat slutsatser om ett ökat behov av forskning samt rekommendationer för framtiden.

Supported Education, psykiska funktionshinder, psykisk funktionsnedsättning, psykisk ohälsa, psykisk sjukdom, återhämtning, rehabilitering, stigmatisering, delaktighet, inkludering, normalisering, miljö, samverkan, stöd i studier

Innehåll

1. Bakgrund	3
2. Problemformulering	5
2.1 Syfte	6
2.2 Frågeställningar	6
3. Kunskapsöversikt	6
3.1 Tidigare forskning om pedagogiskt stöd för studenter med psykiska funktionshinder på universitet/högskolor samt Komvux	6
3.2 Tidigare forskning om och relationer mellan Supported Employment, Supported Education samt rehabilitering	8
3.3 Tidigare forskning om stigmatisering och delaktighet	10
3.4 Supported Education som verksam metod på Texas Studiecenter	12
4. Metod	13
4.1 Urval	14
4.2 Datainsamling	16
4.3 Etiska överväganden	17
4.4 Tillförlitlighet och överförbarhet	18
5. Resultat	18
5.1 Miljö och tillgänglighet	20
5.2 Stöd i studievardagen	22
5.3 Betydelse och resultat	25
5.4 Stigmatisering och delaktighet	26
6. Diskussion och slutsatser	27
6.1 Slutsatser	29
6.2 Metoddiskussion	32
8. Referenslista	35
9. Bilagor	38
9.1 Bilaga 1	38
9.2 Bilaga 2	39
9.3 Bilaga 3	40

1. Bakgrund

Psykisk ohälsa rapporteras av Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2015b) utgöra ett av de största hoten mot Sveriges och övriga världens folkhälsa. En särskilt negativ ökning hos unga vuxna har under de senaste åren uppmärksammats och det framgår att psykisk ohälsa i allmänhet är mer förekommande hos unga vuxna och vuxna än hos äldre.

Bejron & Broman (2015) beskriver ett begrepp som syftar till att redogöra för en grupp av utsatta unga vuxna som tidigare varit svår att identifiera. Begreppet *Not in Education, Employment or Training* – NEET, syftar på individer som varken är sysselsatt i någon form av arbete eller studier och används oftast i sammanhang att beskriva en grupp som riskerar svårigheter att ta sig in på arbetsmarknaden eller vara delaktiga i samhället. En tredjedel av individerna i NEET är arbetslösa men resterande utgörs av de som varken studerar, arbetar eller är arbetssökande.

Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (2015a) har sammanställt ett antal faktorer som visat sig hos individer som befinner sig inom NEET-begreppet. Förutom fysiska och funktionella problem nämns även faktorer som missbruk, sociala problem, psykisk ohälsa och funktionsnedsättning, läs- & skrivsvårigheter samt diskriminering i samhället. Jämfört med individer med sysselsättning framhävs även NEET-gruppens förhöjda risk för psykisk och somatisk ohälsa samt missbruk. I SOU 2013:74 framhävs det att det finns ett långsiktigt samband mellan psykisk ohälsa under uppväxten och att varken studera eller arbeta i högre ålder. Denna grupp har även allmänt i förhållande till andra jämförbara grupper utan psykisk ohälsa lägre utbildningsnivå, högre arbetslöshet samt högre andel individer med aktivitetsersättning (Bengs, Borg & Liljeholm, 2013).

Ökningen som skett av psykisk ohälsa har förklarats kunna bero på de attitydförändringar som skett gällande att uppge att man har symptom på psykisk ohälsa, sjukdom eller funktionsnedsättning. Gällande begreppsvärlden är psykisk sjukdom enligt ett väl definierat begrepp enligt Forssell & Dalman (2004) som för en person innebär en psykologisk och/eller beteendemässig förändring som medför svåra symptom och/eller svårigheter att fungera socialt. Psykisk ohälsa är avsevärt mycket vagare som begrepp och saknar entydig definition. I vissa fall och studier står psykisk ohälsa för enstaka psykiska symptom som exempelvis nedstämdhet och inte fullt utvecklade psykiska sjukdomar eller funktionsnedsättningar som exempelvis borderline eller bipolär sjukdom. Dock syftas det ibland med begreppet psykisk ohälsa på allt från psykisk sjukdom till psykiska besvär, men det beror på kontext. Neuropsykiatriska funktionsnedsättningar som ADHD, ASD/Aspergers och Tourettes syndrom nämns lika ofta i sammanhang med psykisk ohälsa som med psykiska sjukdomar (Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, u.å.).

Lindqvist et al. (2014) berättar om förändringen som tagit plats i Sverige rörande människans syn på psykisk sjukdom och ohälsa och det sociala stödsystemet som följer. Attityder gentemot psykisk ohälsa har skiftat synsätt från sjukdom till funktionshinder i och med bland annat avmedikaliseringen av psykiatrin. Ökningen av funktionshinder som begrepp eller term

hänger samman med avvecklandet av institutioner för psykiskt sjuka samt att de flesta individer med psykiska besvär nu har tillgång att bo i samhället. Enligt Socialstyrelsen (SOSFS, 2012a) har individer som lider av psykisk sjukdom mer eller mindre ett försvårat självständigt liv i samhället, gällande att klara av sådant som hör till det dagliga livet samt hantering av formella och nära relationer. Vidare beskriver Socialstyrelsen att svårigheterna inte bara är en följd av funktionsnedsättningen utan även beror på samhällsfaktorer. Funktionshinder som begrepp syftar på samhällets förmåga/oförmåga att anpassa sig i kombination med hur vardagen fungerar vilket orsakar att en nedsättning blir till ett hinder för dessa individer.

De hinder som uppstår informeras av Corrigan et al. (2012) minska möjligheten för individernas deltagande i samhällslivet i jämförelse med de utan nedsättning som kan ta del av samhällets vanliga roller som erhålls genom ex. studier eller arbete. När Psykiatrireformen trädde i kraft uppmärksammades behovet av att ta reda på mer om målgruppen, individer med psykisk funktionsnedsättning, och vilka insatser som krävs för att de ska rehabiliteras in i samhället. Reformens syfte är att förbättra livssituationen för dessa individer och öka möjligheter till delaktighet och gemenskap i samhället, som teoretiskt kan uppnås genom ex. studier (SOSFS, 2005).

I dagens samhälle uppvisas en brist på stöd för individer med psykiska funktionshinder som studerar på Komvux eller högre nivå, som högskola eller universitet och behovet av rehabiliteringsinriktade metoder för stöd ökar. Stromwall & Hurdle (2003) beskriver psykiatrisk rehabilitering som en personlig process som syftar till att motverka det utanförskap som individer med psykiska funktionshinder ofta upplever när de inte har någon av de mest grundläggande rollerna i samhället. Genom återhämtningsprocessen fokuserar man på verktyg som ska ge individen utökade möjligheter till delaktighet i samhället samt att hitta en mening i vardagen och verktyg som hjälper individen dels att bli expert på omsorg av sig själv men även i att knyta an till andra. Personerna som erbjuder denna hjälp ska visa omsorg och hoppfullhet och vara en av de första personerna som finns där som återanknytning till individerna som upplever utanförskapet. De resultat som eftersträvas med återhämtning och rehabilitering liknar de mål som finns för metoder inom Supported Education (Kirkegaard, 2016). Bland dessa ingår mål som att individernas symptom ska för dem bli mer hanterbara, de ska ha en delaktighet och en roll i samhället samt hopp om sin framtid. Med detta som grund vill denna studie undersöka på ett översiktlig plan om Supported Education kan ses som ett verktyg för återhämtning och rehabilitering för individer med psykiska funktionshinder i samhället.

Supported Education (SEd) är ett sätt att arbeta och en metod som har till syfte att stödja individer i deras studievardag samt öka deras möjligheter att klara sina studier, trots psykiska funktionshinder. Supported Employment (SE) har sedan ett par decennier tillbaka funnits som en metod för arbetsinriktad rehabilitering men än så länge är studieinriktningen som rehabilitering relativt outforskad i Sverige och Supported Education ses som något förhållandevis nytt (Bengs, Borg & Liljeholm 2013). Det finns behov att beskriva och ge en djupare förståelse för vad Supported Education innebär samt vad det finns för möjligheter och

förutsättningar i Sverige. Denna studie ska belysa vad individer som är delaktiga i den metoden har för upplevelse av de tillvägagångssätt och stöd i studievardagen som de har upplevt eller saknat. Till vår hjälp har vi därför tittat på olika verksamheter som använder sig av metoden SEd, som exempelvis Urkraft. Urkraft är ett socialt företag som bedriver ett projekt kallat Texas som erbjuder SEd-baserat stöd för individer med psykisk ohälsa som studerar.

2. Problemformulering

Enligt Psykiatrireformen och handikappolitiken i Sverige bör personer med psykiska funktionshinder ha tillgång till samhällets utbud av resurser, men trots detta riktas ofta speciellt inriktade resurser gentemot målgruppen (Rosenberg et al, 2005). Supported Education har som en psykosocial rehabiliteringsmodell siktet på att öka tillgången till sociala relationer och normalisering som kan uppnås bland annat genom studier (Collins et al., 2000). Metoden SEd kan därför ses som ett sätt för individer att få tillgång till fler resurser i samhället, som de i dagsläget inte har tillgång till och vilket problematiseras av Rosenberg et al. bland många.

Rosenberg et al. (2005) påpekar att rehabilitering inte enbart är ett förhållningssätt utan det krävs aktivt arbete i samhället med olika aktörer för att skapa möjligheter till en god rehabilitering in i samhället. Det talas om en grundläggande rehabiliteringsprincip där verksamheter som erbjuder stöd ska ta ett stort ansvar från start för att individens beredskap och målsättning ska kunna leda till ett mer självständigt liv. Höga krav ställs då på verksamhetens organisation i att kunna vara flexibel inför personens ”riktiga” behov i samhället. Vi ser en brist på forskning gällande individer som tidigare deltagit i rehabiliteringsverksamheter som erbjuder stöd så som Supported Education och hur deras liv efter stödet har format sig, hur individerna ser på sin framtid och hur stor roll det tidigare stödet spelar även i individernas nuvarande och framtida vardag.

Med det pedagogiska stödet som erbjuds vid examinerande högskolor och universitet i landet i åtanke och som beskrivs i avsnittet om tidigare forskning, vill denna uppsats uppmärksamma eventuella brister i det stöd som erbjuds för individer med psykisk ohälsa samt undersöka om det har uppstått en spricka mellan det stöd som tillhandahålls av högskolor/universitet och kommunal vuxenutbildning och det stöd som studenter med psykiska funktionsnedsättningar efterfrågar. Det finns ett behov utifrån problemformuleringen att belysa vad studenterna som har psykiska funktionsnedsättningar upplever som hinder i sin strävan att gå vidare i sina studier; och om dessa hinder främst uppstår på grund av symptom de har på grund av sin psykiska funktionsnedsättning eller på grund av andra upplevda faktorer som exempelvis stigmatisering. Tidigare forskning visar på att det skett en ökning globalt kring stigmatisering av individer med psykisk sjukdom och psykisk ohälsa i jämförelse med individer med fysiska sjukdomar (Al-Naggar, 2013). Vidare har Kirkegaard (2016) beskrivit att många individer med allvarlig psykisk ohälsa inte har lyckats nå högre utbildning utan stöd bland annat på grund av stigmatisering samt en låg grad av delaktighet i samhället.

På grund av den forskning som genomförts i USA i området rehabilitering/återhämtning vill denna studie undersöka på ett översiktligt plan om Supported Education kan ses som ett verktyg för återhämtning och rehabilitering för individer med psykiska funktionshinder i det svenska samhället. Mowbray et al. (2005) har påpekat behovet av mer forskning om Supported Education för att kunna definiera vilka målgrupper som kan dra nytta av metoden samt sedan kunna avgöra vilka verktyg inom metoden som är de mest optimala och vilka arbetsätt som bör användas. I majoriteten av de studier och utvärderingar som genomförts av verksamheter som arbetar med SEd är målgruppen individer med psykiska funktionshinder.

2.1 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka Supported Education som metod för individer med psykisk funktionsnedsättning som studerar på Komvux, universitet samt högskola och belysa vad för faktorer och hinder som påverkar studiegången för unga vuxna med psykiska funktionsnedsättningar.

2.2 Frågeställningar

- Hur beskriver individer med psykisk funktionsnedsättning som studerar på Komvux eller högre nivå det pedagogiska stödet i form av tillgänglighet, metoder, etc.?
- Vad finns det för orsaker i form av behov och hinder, bakom studenters beslut att ta del av Supported Education som stöd? Vilka faktorer påverkade deras beslut?
- Hur beskriver individer som studerat med hjälp av Supported Education, deras upplevelser av metoden?
- Hur ser individerna på deltagandet i Supported Education efter avslut? Hur har SEd påverkat individerna till deras nuvarande livssituation och deras syn på framtiden?

3. Kunskapsöversikt

Individer med psykisk ohälsa får i dagens samhälle ofta speciellt riktade resurser för stöd istället för en aktiv integrering in i samhället. Detta försämrar möjligheter som ska främja delaktighet och normalisering för målgruppen. Supported Education som rehabiliteringsmodell presenterar ett sätt för människor att få ökad tillgång till fler sociala relationer och resurser i samhället. Det stöd som studenter med psykisk ohälsa efterfrågar behöver uppmärksammas samt den brist som lärosäten uppvisar i att erbjuda stöd som ger studenter en möjlighet till ett normaliserat studerande.

3.1 Tidigare forskning om pedagogiskt stöd för studenter med psykiska funktionshinder på universitet/högskolor samt Komvux

Som angivet i Diskrimineringslagen (2008:567) i 5 § gällande utbildning, ska universitet och högskolor i Sverige arbeta för lika rättigheter för alla studenter, vilket då innefattar bland många, studenter med funktionsnedsättningar. Sverige har även antagit FN-konventionens

rättigheter för personer med funktionsnedsättning (Ds 2008:23) i syfte för att säkerställa att personer med funktionsnedsättning inte utestängs från det allmänna utbildningssystemet. Stockholms universitet ska på uppdrag av regeringen fördela medel för särskilt pedagogiskt stöd till studenter med funktionshinder till övriga lärosäten som examinerar på högre nivå, som universitet och högskolor.

Enligt Universitetskanslersämbetets rapport för 2015 förklaras det att en föryngring har ägt rum i studentpopulationen i Sverige när man pratar om studier på högre nivå än gymnasial eller vuxenutbildning. Denna föryngring började för 10 år sedan och sedan dess har det skett en ökning av studenter inom åldersgruppen 25 år eller yngre samt en minskning av de äldre än 26 år som aktivt studerar vid universitet eller högskola. Däremot inom kommunal vuxenutbildning ökar medelåldern hos samtliga studenter och låg 2014 på 30 år enligt Skolverkets statistik för åren 2009-2014.

Enligt Universitetskanslersämbetets rapport för 2013 fanns det år 2012 knappa 9500 studenter med funktionsnedsättning i högskola. Denna siffra anger dock endast de studenter som varit i kontakt med samordnare hos lärosätena, vilket lyfter funderingen angående hur många studenter med psykiska eller fysiska funktionsnedsättningar som upplever svårigheter i studieverdagen men som inte samordnare varit i kontakt med. En annan sammanställning gjordes 2012 av Högskoleverket och innefattade olika lärosätens pedagogiska insatser för studenter med funktionsnedsättning under perioden 2002-2012. Genom denna sammanställning kunde man uppmärksamma en ökning av antalet studenter med dyslexi såväl som studenter med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar (UKÄ 2013:2).

Bengs, Borg & Liljeholm (2013) talar om svårigheten för personer med psykiska funktionsnedsättningar att ta del av utbildningssystemet. Som beskrivet av Svalfors (2016) erbjuder alla universitet och högskolor med examenstillstånd, olika former av pedagogiskt stöd till studenter med funktionshinder under studierna. Förutom fysiska funktionsnedsättningar nämns även neuropsykiatriska funktionsnedsättningar samt psykisk ohälsa hos de flesta högskolor som anledning för särskilt pedagogiskt stöd. Dock uppvisas det i majoriteten ingen eller låg grad av förändring av kriterierna för fysiska jämfört med psykiska funktionshinder för att stödet ska erhållas. Simmeborn Fleischer (2013) har genom en studie uppmärksammat en bristande förmåga hos vissa individer med bland annat Aspergers syndrom gällande att kunna beskriva eller redogöra för sina svårigheter för de samordnare som erbjuder olika typer av stöd. Detta har i sin tur genererat svårigheter i att tillsätta rätt stöd och insatser för att individerna ska kunna klara sin studieverdag.

I Malmö Högskolas information om pedagogiskt stöd vid funktionsnedsättning uppges det att individen själv behöver ta kontakt med kursansvarig vid varje start av en ny kurs och berätta om samt beskriva de behov som denne har (Mårtensson, u.å.). Samma krav och förutsättningar för pedagogiskt stöd nämns vid majoriteten av de andra lärosätena, exempelvis vid Umeå Universitet (Höglund, 2015). Det är även ett krav att en individ som söker stöd ska kunna uppvisa intyg på utredning eller liknande på funktionsnedsättningen för att kunna ansöka om särskilt stöd vid skolan. Att få lämpligt stöd i skolan för att underlätta inläringen

är avgörande för många studenter, bl.a. med neuropsykiatriska funktionshinder eller annan psykisk ohälsa. Stödet handlar om att förvärva de kunskaper och färdigheter som krävs för att kunna hantera sin studieverdag och det anses vara en förutsättning för att kunna fullfölja högre utbildning samt sitt deltagande i arbetslivet och samhället (Baric, 2016).

Enligt Specialpedagogiska skolmyndigheten (2015) finns det olika områden som ger förutsättning för en likvärdig utbildning. Dessa är bland annat tillgänglighet, delaktighet, inkludering. Personer med en funktionsnedsättning har generellt sett lägre utbildningsnivå, lägre inkomst och sämre förankring på arbetsmarknaden än befolkningen i övrigt. Detta kan bero på att många utbildningar är otillgängliga på grund av olika faktorer som ex. studiemiljö. Det har föreslagits att det är nödvändigt med en bredare syn för att betona miljön och hur miljöaspekter kan påverka prestandan hos studenter (Miranda et al., 2006), vilket även nämns som en viktig faktor inom Supported Education.

Forskning har visat att unga vuxna med neuropsykiatriska funktionshinder kan uppvisa en mängd olika svårigheter i olika områden, så som akademiska, sociala och psykosociala områden, som inverkar negativt på deras skolgång. Baric (2016) påpekar behovet av utökad kunskap i hur man kan stödja elever med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar i skolan. Många studenter med NPF upplever det tillhandahållna stödet i skolan som otillräckligt och det har uppmärksammats en stor risk att studerande med NPF kan förbises. Det behövs även ökad kunskap för en bredare förståelse gällande samspelet mellan individer, aktiviteter och miljöer i livets olika övergångsprocesser, ex. från utbildning till arbete (Baric, 2016).

Sammanfattningsvis uppvisar forskning om det pedagogiska stödet inom det svenska skolsystemet att insatserna som erbjuds upplevs som otillräckliga och att de otillfredsställda behoven behöver lyftas. Samtidigt som de har uppmärksammat en ökning av studenter med psykisk ohälsa har det inte skett någon förändring i hur stödet riktas mot den målgruppen, till skillnad från studenter med fysiska funktionshinder.

3.2 Tidigare forskning om och relationer mellan Supported Employment, Supported Education samt rehabilitering

Collins & Mowbray (2005) talar om att det finns starka indikationer att studenter med psykisk ohälsa eller sjukdom kan genomgå högskola eller vuxenutbildning utan problem med förutsättningen att det finns lämpligt och rätt stöd för den enskilda individen. Ett område som har börjat utmärka sig är Supported Education, som är designade på så vis att assistera, förbereda, hjälpa och stödja individer med psykiska funktionshinder i deras uppsatta mål för utbildning samt sträva efter *empowerment*¹ för individerna i deras vardagliga liv.

Supported Education är en modell som initialt var starkt influerad av modellen Supported Employment, som är uppbyggd av samma principer men som uttryckligen strävar efter att

---

¹ Ett begrepp som handlar om att stärka utsatta individers självständighet samt ta tillvara på deras egna resurser i syfte att förändra deras livssituation

stötta individer till lönearbete. Supported Education utvecklades då man uppmärksammat att människor med psykiska funktionsnedsättningar inte erhöll tillräckligt stöd för integration i utbildning snarare än arbete som ett första steg (Bengs, Borg & Liljeholm, 2013). Collins et al. (2000) berättar om Supported Education som en av de nyare modellerna för psykosocial rehabilitering (PSR) som koncentrerar sig på att öka tillgång och möjligheter till högre utbildning för individer med psykisk funktionsnedsättning. Detta eftersom utbildning skapar möjligheter till engagemang, sociala relationer och normalisering, precis som lönearbete.

Den modell inom Supported Employment som starkast riktar sig mot personer med psykisk funktionsnedsättning kallas för Individual Placement and Support (IPS) och är en evidensbaserad metod som delar många likheter med SEd. Socialstyrelsen (2012b) beskriver att då man använder sig av dessa metoder ligger fokus på ett antal principer; Inkludering ses som viktigt förhållningssätt och strävan efter att inte erbjuda speciellt riktade insatser mot målgruppen utan arbeta mot att stödja individerna efter deras behov och verka för normalisering. Samverkan ses som ett grundläggande verktyg som kan stödja individerna och därför är det viktigt med regelbundet samarbete med ex. psykiatri och utbildningssamordnare. Just för målgruppen individer med psykisk ohälsa ses det som en viktig del i metoderna att stödet inte är tidsbegränsat eller har lång väntetid utan kan anpassas efter individens behov. Det finns bevis på att SEd-program genom bland annat dessa stödfunktioner, hjälper människor med psykiska funktionshinder att få tillgång till en fullständig eftergymnasial utbildning (Baric, 2016).

Genom nästkommande stycken beskriver, om inte annat anges, Rosenberg et al. (2005) de olika modellerna inom Supported Education. Gemensamt för samtliga är att de är beroende av samhällsresurser i varje enskild kommun samt de olika individuella behov hos individerna som deltar i rehabiliteringsprocessen. Ett gemensamt behov som framkom i studien, beskrivet av personal och deltagare, var stöd till eftergymnasiala studier. Rosenberg har i sin studie sammanfattat följande som några av de vanligaste modellerna för Supported Education som utvecklats i USA. Mobile Support-modellen bygger på att stödja individen i den miljö de befinner sig i, för att främja studier i individens naturliga miljö vid aktuellt lärosäte. Den modellen delar tankesätt med On-site Support som är en modell som erbjuder personal med kompetens och kontakt med andra verksamheter (som ex. socialpsykiatri) i samma studielokal, för att stötta individerna i deras studievardag.

I Group Support-modellen sammanstrålar studenterna i små grupper för samtal och stöd om sina erfarenheter och känslor i att vara studenter med psykiska funktionshinder. Individual Support är en tredje modell där en mentor eller stödperson riktar in sig att hjälpa individen med de många olika praktiska och känslomässiga utmaningar som är kopplade till deras studier. En metod i att stödja individer med psykiska funktionshinder som har liknande behov är genom en Classroom Support-modellen och en särskild utbildning anpassad för dessa individer.

Det betonas av Rosenberg (2005) att det inte finns någon färdig modell utan det måste ske en anpassning av en eller flera modeller till de behov och resurser som finns. En studie och

rehabiliteringsmodell inom Supported Education i Sverige är *Studentstödet*, ett projekt som startade 1997 och vänder sig till studenter med psykiska funktionsnedsättningar som avbrutit sina akademiska studier. Projektet handlar om att hjälpa studenter att återuppta sina studier genom individanpassat stöd, som bland annat kan vara enskild kontakt med projektledarna, studiestöd av en mentor och möjlighet att delta i en samtalsgrupp med andra studenter (Rosenberg et al., 2005).

Redan år 2005 fanns det mer än 100 SEd-program i USA och Kanada som sträckte sig till många olika verksamheter och organisationer (Mowbray et al., 2005) men som Rosenberg et al. (2005) beskriver så finns det i Sverige en brist av utbildningsinriktade rehabiliteringsinsatser som SEd, samt en svårighet att peka ut vad bristen beror på. Dock finns det potential att stötta systemet för vuxenutbildning och högre utbildning så att fler personer med psykiska funktionshinder får möjlighet att studera. Både internationellt och i Sverige har det framkommit att det finns en vilja och ett intresse bland personer med psykiska funktionshinder att delta i studier som en väg in i samhällslivet.

Vid tidigare mätningar om Supported Education verkar deltagare vara nöjda metoden. I en studie av Cook & Solomon (1993) så var 49 % av deltagarna ”väldigt nöjda” och 42 % var ”för det mesta nöjd” med programmet. Ur en annan studie framkommer det ur intervjuer med deltagare att Supported Education hjälpt dem hitta en mening i livet och fungerat som en övergång till andra roller i samhällslivet. Det nämns även att SEd bidragit till att intervjupersonerna presterade bättre i skolan samt att vissa tog sig tillbaka ”till klassrummet” igen för att se om de var redo att studera på egen hand. En viktig stärkande del var upplevelsen av att vara student istället för patient (Matthews et al., 2007). Om man summerar forskning med en variation av SEd-modeller finns det starka bevis på dess effektivitet och SEd har därmed blivit godkänt av Center för Mental Health Services, SAMHSA, och the National Health Association’s Partners in Care Program (Mowbray et al., 2005).

I forskning och kunskapsöversikter från USA beskrivs ofta SEd i nära relation till begreppen rehabilitering och återhämtning medan i Sverige ligger fokus ofta på förhållandet till begreppen funktionshinder respektive funktionsnedsättning. Syftet med återhämtning i samband med SEd kan beskrivas som att utbildning skapar möjligheter för individer att återintegreras i samhället och minskar även stigmatisering (Bengs, Borg & Liljeholm, 2013). En av anledningarna till att personer med psykisk ohälsa eller andra psykiska funktionsnedsättningar har svårt att ta del av utbildningssystemet beror på de attityder i samhället som begränsar möjligheter för personer med psykiatriska diagnoser att vara delaktiga (Rosenberg, 2009).

3.3 Tidigare forskning om stigmatisering och delaktighet

Stigmatisering och delaktighet i samhället för individer med psykisk funktionsnedsättning eller ohälsa är som tidigare nämnt en aspekt som har uppmärksammats i tidigare forskning. Som Corrigan et al. (2012) påpekar kan stigmatisering hos individer med psykisk ohälsa orsaka maligna effekter på deras liv. Ett inslag i utvecklingstidslinjen gäller betoningen av

människor med psykiska funktionshinderns levnadsvillkor och deras rätt till en möjlighet att leva sitt liv som andra i samhället. Detta syftar då på faktorer som arbete och studier såväl som hälsa, friskvård och socialt samliv. Trots Psykiatireformen och dess övergripande mål att förbättra livssituationen för personer med psykiska funktionshinder samt öka deras möjlighet till delaktighet och gemenskap i samhället, råder det fortfarande en stor brist på möjligheter för personer med psykiska funktionshinder till en meningsfull sysselsättning. Personer med allvarlig psykisk sjukdom har den högsta arbetslösheten bland alla individer med funktionshinder internationellt, trots att det finns studier som påpekar att de flesta vill arbeta (Rosenberg et al, 2005).

Begreppet stigma uppstår om en individ pekas ut att besitta en oönskad egenskap som skiljer denne från andra, ”normala” individer. Enligt Goffman (2014) finns det tre olika typer av stigmat som han urskiljer; psykiska, fysiska och sociala stigmat. Ett fysiskt stigma kan vara en form av funktionsnedsättning eller skada, ett psykiskt stigma kan vara individer med psykisk ohälsa eller sjukdom och det sociala stigmat kan handla om en människas nationalitet eller ursprung. Goffman beskriver att i mötet med människor kategoriserar vi de olika individerna och tillskriver dem egenskaper för vad vi förväntar oss. Vårt första intryck är utgångspunkten och skapar en slags form av en förväntad karaktär redan vid första mötet med en annan individ.

Sartorius och Schulze (2005) påpekar att det uppmärksammats under majoriteten av 1900-talet att stigma och diskriminering fortfarande utgör ett hinder för integration av personer i samhället som innehar någon form av psykisk sjukdom. Detta kan medföra en förhöjd risk för social utsatthet och marginalisering, på grund av dessa attityder. Lundberg (2010) beskriver att detta internationellt sett har lett till utökning av forskning på just det området, dock har det ännu inte återspeglats i Sverige eller i övriga nordiska länder.

Stigmatisering som begrepp eller teori beskrivs ofta i sammanhang med inkludering och delaktighet. Rosenberg et al. (2005) framhäver deltagares upplevelser från en studie om SEd att skolan har en mer inkluderande funktion i samhället än arbetslivet, trots svårigheter hos deltagarna att få studievardagen att gå ihop med deras symptom. Det har uppmärksammats att många av individerna som anses ”för sjuka” för studier eller arbete upplever stigmatisering, miljö eller andra sociala faktorer som en större negativ faktor än de symptom de upplever, samt att det även är anledningar till att många individer med allvarlig psykisk ohälsa inte har lyckats nå högre utbildning (Mowbray et al., 2005). Rosenberg et al. framhäver vikten i en rehabiliteringsprocess att ta hänsyn till omgivningen runt deltagaren, som den fysiska miljön samt de attityder som upplevs kring individens deltagande i samhällslivet. På grund av de omgivande faktorerna i samhället som visar sig som hinder och möjligheter till rehabilitering för en individ med en funktionsnedsättning, uppstår det en svårighet i att utvärdera en verksamhet som använder sig av rehabiliterande metoder som ex. Supported Education (Rosenberg et al., 2005).

Sveriges utveckling skiljer sig inte speciellt mycket från internationella erfarenheter när det gäller lyckasamhet i integreringsprocessen i samhället för personer med psykiska

funktionshinder, gällande arbete såväl som utbildning. Supported Education-program har dock uppmärksammat att eftergymnasial utbildning är en normaliserande upplevelse i hög grad för personer med psykiska funktionshinder, oberoende av förhållandet till eventuell yrkesframgång (Collins et al., 2000).

Vidare påpekar Buckles et al. (2008) att utbildning är underutnyttjad inom området och menar att studier kan fungera som återhämtning från psykisk ohälsa både med tanke på rehabiliteringen och för integration och normalisering i samhället. Normalisering kan syfta på olika resultat beroende inom vilket område man vill processen ska ske men inom socialt arbete kan normalisering ses som ett motstående begrepp till stigmatisering (Svensson, 2007). Stigmatisering uppstår som tidigare nämnt när en individ utskiljs från andra individer genom en oönskad egenskap. Normalisering i sin tur handlar inte om att motverka eller radera den oönskade egenskapen utan snarare att sudda ut de gränser från vilka den oönskade egenskapen frångår och därmed uppmärksammas som avvikande från andra. Detta leder i teorin till en ökad delaktighet i samhället för dessa individer (Svensson, 2007).

Eftergymnasial utbildning ses som en kritisk faktor för att förbättra arbetsmöjligheter för den allmänna befolkningen och enligt Skolverket (2014) är målet med vuxenutbildning som Komvux, att stärka vuxnas ställning i arbets- och samhällslivet. Syftet är även att främja personlig utveckling genom att ge möjlighet att utveckla kunskaper och kompetens. Att återuppta studier för individer med psykisk ohälsa har inte uppmärksamats på samma sätt men det finns studier som visar på att deltagande i SEd-program bidrar till att fler inom målgruppen kan ta del av utbildning samt arbetsliv (Rosenberg et al., 2005).

3.4 Supported Education som verksam metod på Texas Studiecenter

Texas Studiecenter är ett idag aktivt projekt som startades år 2012 av föreningen Urkraft som är aktiv i Skellefteå kommun. Texas startade som ett lärandeprojekt för att hitta optimal individuell studiesupport för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar samt psykisk ohälsa. Texas står för ”*Tillgång till Examina för Individer med Aspergers Syndrom*” men trots namnet är målgruppen desto bredare och innefattar även annan psykisk ohälsa som nämnt ovan. Anledningen till att de specifikt skrivit ut Aspergers som målgrupp är för att dessa individer inte ska försvinna i mängden, då de tidigt såg en tendens att det var personer med just Aspergers syndrom som förbisågs.

I uppstartningsskedet strävade de som var involverade i projektet efter att främja ett gemensamt lärande och möjligheten till utveckling. Detta innebar initialt att de inte ville låsa sig vid Supported Education som modell, men med åren blev det dock tydligt att Supported Education bekräftade det Urkraft hade erfart i projekt Texas och att de viktigaste aspekterna av modellen har implementerats i projektet med framgång.

Faktorer i SEd-modellen som Texas har tagit fasta på är bland annat vikten av att involvera den enskilde deltagaren i processen och konstant utgå ifrån den personens behov istället för ens egen uppfattning av vad individen är i behov av. Ett för överdimensionerat stöd kan ge

lika stora negativa konsekvenser som en avsaknad av stöd eftersom det påverkar faktorer hos individen som ex. självkänsla. När vikten läggs på att individen ska bestämma ramarna för stödet så är det även viktigt för Texas att erbjuda stödet när det efterfrågas, därmed har Texas ingen väntetid eller kö. Samverkan är för dem en nyckelfaktor i projektet som har gjort stödet smidigare, mindre tidskrävande samt kunnat hjälpa studenterna att skapa en bättre kontroll över sin egen studiesituation.

Miljöaspekten är även det en faktor som präglar verksamhetens arbetssätt, då de förstår fysisk och social miljö som en faktor som kan fungera som stigmatiserande eller inkluderande och som på olika sätt påverkar olika individers möjligheter att studera. På grund av att många av studenterna tidigare haft en negativ skolupplevelse är tanken med Urkraft och Texas lokal att skapa en hemma-känsla som inte är präglad av skolan som institution.

Danielsson & Helgée (2014) gjorde en utvärdering av Texas Studiecenter tillsammans med en slutrapport för European Minds år 2014 i syfte att utvärdera projekt Texas. De konstaterade flertalet framgångsfaktorer i Texas arbete med Supported Education, bland annat att det samarbete som eftersträvas hade gett och fortsatt gav resultat samt vikten för målgruppen med öppenhet och tillgänglighet – att de alltid är välkomna och inte behöver vänta i kö. Betydelsen att få tillgång till en annan miljö än skolan med möjlighet till individuell studiehjälp var en annan faktor som bedömdes som avgörande för studenterna i projektet. Det faktum att Urkraft har sina lokaler på Campus har visat sig underlätta för studenterna samt att uppmuntran och stöttning har varit bidragande i alla former; telefonsamtal, besök, SMS, mail, etc.

Genom intervjuer med samverkanspartners, deltagare och andra involverade i Texas konstaterades det att individerna i målgruppen kan klara studievardagen med förutsättning att de får tillgång till rätt stöd. Urkraft har genom projekt Texas skapat en tillgänglig studiemiljö för individer med psykisk ohälsa samt ett sätt att nå hemmasittare. Behovet är större än vad man initialt trodde på Texas och sedan starten 2012 har nästan 200 personer på olika sätt tagit del av och samtidigt varit med och utvecklat studiecentret.

Med samma syfte som Texas Studiecenter har Mötesplats Texas startats för att ge ett naturligt komplement till studier. Mötesplatsen inrymmer studiecentret med den tänkta målgruppen men tillför nya inriktningar som arbete, fritid och hälsa. Mötesplatsen har uppstått med tanken att motverka det faktum att många i samhället inte är delaktiga på samma sätt som befolkningen i övrigt och med en vilja att hjälpa individer att på deras villkor, hitta vägar att komma vidare i deras vardag.

4. Metod

För att på bästa sätt kunna besvara forskningsfrågorna i denna studie som rör människors syn och upplevelser har vi använt oss av kvalitativa intervjuer med tidigare studenter vid ett studiecenter som använder sig av metoden SEd. Intresset med denna studie ligger vid att beskriva, förklara och tolka det intervjupersonerna uppger (Ahrne, 2011). Utgångsläget för studien är fyra olika utgångspunkter av Supported Education; innan, under och efter tiden på

studiecentret samt synen på framtiden. Dessa återfinns även i intervjuguiden som genomgående ämnen, med underrubriker och stödfrågor som kan ses i bilaga 2. Med hjälp av intervjuguiden genomfördes semistrukturerade intervjuer, för att eftersträva en sådan givande intervjusituation för båda parterna som möjligt.

De fyra utgångspunkterna angavs för att ge samtalet en struktur men inrymde även en anpassbarhet som tillät samtalet att flyta tämligen fritt men relaterat till området. En motivering till valet av semistrukturerade intervjuer var att intervjupersonerna skulle känna en frihet att kunna berätta, informera och svara på sitt sätt samt underlätta interaktionen mellan intervjupersonen och oss forskare. Den största fördelen som kan ses beskriven av Bryman (2011) är flexibiliteten som uppstår under en semistrukturerad intervju som vi såg som en viktig faktor för att kunna anpassa intervjun efter individen och vara uppmärksamma på eventuella behov. Ytterligare ett syfte som anges av Bryman är det att uppnå en trygghet så intervjupersonen om denne vill känner sig bekväm att dela med sig av sina personliga berättelser och erfarenheter.

I utformandet av intervjuguiden har utgångspunkten varit tanken att frågorna ska presentera en möjlighet att svara på de forskningsfrågor som vi angett för uppsatsen. Ledande frågor har undvikits, samt att det tagits hänsyn till att formuleringen av frågorna i intervjuguiden inte bör vara för avgränsande eller specifika. Detta eftersom att det kan ha samma påverkan som ledande frågor och ha begränsande verkan på alternativa uppslag som kan uppstå (Bryman, 2011).

4.1 Urval

För att kunna svara på studiens forskningsfrågor behövde urvalet ske ur en population som motsvarade våra kriterier. På grund av att tidigare deltagare i projekt Texas Studiecenter uppfyllde kriterierna inom den ram forskningsfrågorna gett, blev det den population ur vilken vi gjort vårt urval. För att kunna genomföra denna kvalitativa studie har det genom ett inriktat urval genererats ett urval av individer som har intervjuats. Ett inriktat urval kallas även för selektivt urval och är ett icke-sannolikhetsurval. Inriktat urval och dess teknik fokuserar på de kriterier som är viktiga för forskaren och för studiens syfte. Urvalet förlitar sig därför på forskarens bedömning i bestämmandet av kriterierna, av vilka en mer ingående beskrivning följer nedan. Jämfört med sannolikhetsurval är stickprovet som undersöks vanligtvis mindre vid ett inriktat urval. Målet med ett sådant urval är inte att slumpartat välja ut enheter från en population för att skapa ett urval som kan generaliseras i stort, utan avser att fokusera på karaktäristiska drag eller kriterier hos en population som är av intresse för forskaren. Målet är att med hjälp av detta urval kunna svara på forskningsfrågorna på bästa sätt och uppnå svar som sedan kan generaliseras teoretiskt, analytiskt eller logiskt beroende på vilket typ av inriktat urval som använts (Lund Research, 2012).

Det finns olika typer av inriktade urval och urvalet för denna studie är ett homogent inriktat urval där enheterna för urvalet bestäms av kriterier som är av intresse för forskaren och som är gemensamma och homogena för "stickprovet". Kriterier för denna studies urval är unga

vuxna med psykisk funktionsnedsättning som studerat vid högskola, universitet eller Komvux och som tidigare haft stöd i form av Supported Education från verksamheten Texas i Skellefteå kommun. Rörande ålder ska de vid studiernas början ha varit mellan 19-37 år.

I arbetet att definiera målgruppen för studien nyttjades den statistik som beskriver medelålder hos studenter vid Komvux och högre studier samt tidigare forskning. Detta resulterade i en målgrupp av studenter som vid tiden för deras studier vid Texas Studiecenter skulle varit mellan 19-37 år, en målgrupp som vi valt att däribland benämna som unga vuxna.

En stor del av den relevanta litteratur som berör unga vuxna, benämner målgruppen mellan 18-25, alternativt 18-29 år. Vårt val av målgrupp baseras på det faktum att den tidigare forskning som berör områden som innefattar rehabilitering, Supported Education eller återhämtning hos personer med psykisk ohälsa, uppvisar svårigheter i att begränsa målgruppen i och med de symptom som en diagnos eller vissa svårigheter medför. Motiveringen till varför målgruppen benämns som unga vuxna i vissa fall, kan förankras i att det finns en ovilja i samhället att göra anpassningar för individer med psykisk ohälsa, vilket kan orsaka att vissa av dessa individer hamnar efter i utveckling i jämförelse med individer utan psykisk ohälsa. Det kan även bero på symptomatiska orsaker som att många individer med ex. Aspergers syndrom beskrivs ha en ojämn begåvningskurva (Attwood, 2011) som i kombination med oförståelse i samhället kan leda till försämrade möjligheter att ta del av samhällets resurser. För att kunna relatera unga vuxna med målgruppen psykisk ohälsa kan det därför ses som nödvändigt att dra av ett antal år i ålder för att ex. kunna jämföra med andra studentgrupper. Detta på grund av den begränsning av möjligheter som individer med psykisk ohälsa kan möta i vardagen och som påverkar arbete, hälsa och studier etc. (Bengs, Borg & Liljeholm, 2013).

Ett annat kriterium som urvalet skulle inkludera var tidigare studenter på Texas, som inte längre erhåller stöd för sina studier därifrån. Det kriteriet är baserat på en vilja erhålla fyra olika perspektiv från individens upplevelse; innan Texas, under Texas, efter Texas samt framtiden. Tanken var att få en djupare inblick i vilka faktorer som ledde dessa individer till Texas Studiecenter, tiden under studerandet vid studiecentret och hur stödet upplevdes när det pågick, efter Texas och hur individerna ser på stödet i efterhand samt deras framtidssyn. Kriteriet att individerna under Texas-tiden skulle ha studerat vid högskola, universitet eller Komvux baserades delvis på att målgruppen för denna studie inkluderar unga vuxna mellan 19-37 år, vilket på ett naturligt sätt exkluderar individer som läser vid gymnasiet exempelvis. Ytterligare en anledning var att det faktum att individerna studerade vid en examinerande kurs eller ett program kunde ge en insikt i hur stödet förhåller sig till kriterier och krav som ställs utifrån.

Genom att Supported Education ofta används till syfte att stödja individer med psykisk ohälsa eller funktionshinder i deras studievardag samt det faktum att Texas har dessa individer som målgrupp, var även detta ett kriterium för urvalet, om än ett naturligt sådant. Valet har gjorts att inte begränsa kriteriet ytterligare till någon specifik typ av diagnos eller sjukdom, eftersom det inte förekommer en upprepad begränsning till någon sådan målgrupp i tidigare forskning

eller studier. Det har vuxit fram ett gemensamt synsätt bland annat inom psykosocial rehabilitering som handlar om att beakta individernas upplevelser som resultat av deras symptom istället för sjukdomen/diagnosen i sig. Olika psykiska sjukdomar resulterar i olika personliga upplevelser hos individer, beroende på deras tidigare erfarenheter, livshistoria, begränsningar och möjligheter. ”Det går inte att förutse resultat av rehabilitering som framgångsrikt eller inte genom att se på olika diagnoser” (Rosenberg, et al. 2005).

Med hjälp av Texas fick vi tillgång till en lista på deltagare i studiecentret som inkluderade tidigare studenter. Vår urvalsram kunde definieras med hjälp av våra kriterier för urvalet som ålder vid studiernas start. Ett ytterligare kriterie som bestämdes var att begränsa urvalsramen till tidigare deltagare som utbildare på Texas hade kontaktuppgifter till. När populationen var utskild, definierade vi vår urvalsstorlek som blev åtta personer. För att underlätta det för individer i urvalet är det utbildare på Texas som har kontaktat dem för att kolla intresse av att delta. Vi har sedan efter godkännande kontaktat de 8 personer som snabbast meddelat att de ville delta i studien.

4.2 Datainsamling

Samtliga enskilda intervjuer genomfördes under mars 2016. 4 stycken intervjuer genomfördes via telefon. Platsen för resterande fyra intervjuer var Urkrafts lokaler efter önskemål av intervjupersonerna. Samtalen spelades in efter samtycke av intervjupersonerna och tog i mellan 15-35 minuter. Efter samtalen har samtliga intervjuer transkriberats och efter det sammanställts där det uteslutits information som kan vara avslöjande för intervjupersonernas identitet i studien. Samtliga har därefter godkänt den sammanställning av respektive intervju som skickats till dem via e-post. Detta för att viss beskrivande innehåll om person och kontext kan bidra till studiens resultat, men är av vikt för oss som forskare att intervjupersonerna godkänner innan.

Det material som samlats in har analyserats med hjälp av kvalitativ innehållsanalys. Bryman (2011) berättar om den positiva användningen av innehållsanalys när man syftar att tolka texter, som ex. transkriberingar från intervjuer. I en kvalitativ innehållsanalys söker man efter ämnen eller teman vilka man kodar texten i. Det finns olika typer av innehållsanalys och i processen för denna studie har en konventionell innehållsanalys tillämpats. Detta perspektiv har många likheter med Grundad teori (GT) men även ett par märkbara skillnader i analysförfarande. I resonemanget angående vilken analysmetod vi såg som lämplig för denna studie, var Grundad teori ett alternativ men i jämförelse sågs det fördelar i att göra en grundlig kvalitativ innehållsanalys på grund av att det finns en välutvecklad bakgrund. Bidragande faktorer till vårt val var bland annat den insikt och förståelse för området vi kunde få genom innehållsanalysen, då syftet med studien inte var att utveckla nya teorier – vilket ofta är huvudsyftet med GT (Thornberg & Forslund Frykedal, 2015).

Kodning och kategorisering är de metodverktyg som använts för denna studie. Som tidigare nämnt har en konventionell innehållsanalys använts, som avser en så neutral kodning av den insamlade datan som möjligt. För att eftersträva detta har vi varit medvetna om vår

förförståelse för att vara så neutrala i bearbetningen av den data som framkommit. Vi har även läst igenom alla intervjutranskriberingar flertalet gånger, både tillsammans och separat. Transkriberingen analyseras för att identifiera likheter och skillnader i materialet (Granheim & Lundman, 2012). Det transkriberade materialet har sedan brutits ner i meningsbärande enheter, citat som är utmärkande och beskrivande för intervjuerna respektive studien. Ur dessa enheter har det plockats ut koder som är karaktäriserande för meningens innehåll (se bilaga 3). Koderna förenades därefter i kategorier för att sedan kunna bilda fyra teman som är beskrivande för innehållet som analyserats och som vi motiverar i resultat- och analysdelen. De teman som framkommit är: Miljö och tillgänglighet, Stöd i studievardagen, Betydelse och resultat samt Stigmatisering och normalisering.

4.3 Etiska överväganden

Genom arbetet med uppsatsen har principerna angivna i Lagen om etikprövning av forskning som avser människor (2003:460) följts, men uppsatsen har inte behövt genomgå en etikprövning. Detta på grund av 2 § i lagen som anger att ”arbete som utförs inom ramen för högskoleutbildning på grundnivå eller avancerad nivå” inte behöver genomgå prövning. I forskningsprocessen har även de fyra huvudkraven för forskning inom humanism eller samhällsvetenskap beaktats; kraven om information, samtycke, konfidentialitet och nyttjande. Dessa forskningsetiska krav har formulerats av Vetenskapsrådet i syfte att skydda enskilda individer (Codex, 2016).

Informationskravet utgår ifrån den forskningsetiska principen att en forskare skall informera de av forskningen berörda om syfte med forskningen, de inblandades roll, genomförande samt annan relevant information. Som Kalman & Lövgren (2012) uppmärksammar så måste en eventuell forskningsdeltagare få grundlig information om vad de förväntas delta i innan de tar ställning till att delta eller inte. Innan intervjuerna genomfördes fick intervjupersonerna ta del av ett informations- och samtyckesbrev där processen beskrivs (se bilaga 1). I detta brev informerades de unga vuxna ex. om att studiens målgrupp var tidigare studenter vid Texas Studieceter i Skellefteå, vilket medvetandegjorde dem att verksamheten skulle identifieras i uppsatsen. En aspekt som aktivt valts att informeras om är vad undersökningen kan bidra med, med förhoppning att det ger en förståelse för hela processen och en ökad motivation till att vilja bidra. Vid intervjutillfällena har intervjupersonerna påmint om att deltagandet är frivilligt och kan avbrytas när som helst. Denna aspekt går till viss del in i samtyckeskravet, som beskrivs av Kalman & Lövgren (2012) som att deltagare i en studie eller undersökning har rätt att själva bestämma över sin medverkan.

Kravet om informerat samtycke har uppfyllts genom att efterfråga godkännande från alla intervjupersonerna gällande att intervjua, spela in samt efter transkribering lämnat en sammanställning till aktuell intervjuperson för genomläsning och samtycke till användning i vår studie och uppsats. För att stödja nyttjande- och konfidentialitetskravet har namn och andra uppgifter som kan härröras till någon av de medverkande i studien ändrats eller utelämnats, med tanke på de eventuella konsekvenser uppgifterna skulle kunna generera vid publicering. För en del av intervjupersonerna som tackat ja till att delta, spelade anonymitet

en mindre roll men i relation till nyttan har vi tagit beslutet att det inte syftar till något eller erhåller någon nytta, därmed har alla intervjuer anonymiserats. På grund av Texas Studiecenters roll i studien finns det en viss risk att intervjupersoner kan identifieras, därmed uteslöts all bakgrundsinformation om intervjupersonerna som inte bidragit till nytta och insikt. För att säkerställa nyttjandekravet har vi även skickat en sammanställning av varje enskild intervju till respektive intervjuperson för godkännande, då det förekommer demografiska faktorer bland annat som kön och utbildning.

Inspelningar samt anteckningar från intervjutillfällena har förvarats utom räckhåll för obehöriga individer, endast använts i forskningsändamålet och har efteråt raderats respektive förstörts. Som Kalman & Lövgren (2012) beskriver handlar det om att värna om individer genom bland annat noggrannhet i handskandet och förvaring av data, samt hur resultatet publiceras.

4.4 Tillförlitlighet och överförbarhet

Tillförlitlighet och överförbarhet är två begrepp som framhävs inom och bör återfinnas i kvalitativa studier. Enligt Kvale & Brinkman (2014) kan begreppet tillförlitlighet delas in i fyra områden; pålitlighet, trovärdighet, överförbarhet och möjligheten att styrka och konfirmera. Trovärdigheten har i denna studie eftersträvats genom att intervjupersonerna har accepterat och godkänt en sammanställning av respektive intervju för att säkerställa att vi som forskare har uppfattat dem på rätt sätt. Graneheim & Lundman (2003) beskriver att trovärdighet kan uppnås genom att studien följer de etiska kraven, att frågeställningar och syfte blivit besvarat i studien samt val av meningsbärande enheter, kategorier och teman. Detta har funnits i åtanke under hela processen och något som noggrant har kollats fram och tillbaka under tiden studien har genomförts. Flera olika källor har använts och olika metoder inom Supported Education påvisats för att säkra de slutsatser som dragits genom denna uppsats och studie. Överförbarhet handlar om en eftersträvan efter en djup förståelse för att kunna överföra resultaten till andra omständigheter än den egna studien (Kvale & Brinkman, 2014). Detta uppmuntras i denna studie genom varierad tidigare forskning, bakgrund, urval, urvalskriterier och analysprocess för en bredare syn och inblick och därmed en möjlighet till överförbarhet till andra omständigheter och förhållanden. Dock ser vi en begränsning i detta genom att tidigare forskning om Supported Education samt denna studie riktar sig till individer med psykisk ohälsa som målgrupp, vilket försvårar förutsägbarheten gällande överförbarhet till andra målgrupper med andra omständigheter. Dock har tanken med en grundlig bakgrund och datainsamlingsprocess varit att resultat och slutsatser enklare ska kunna överföras till andra grupper med psykisk ohälsa eller sjukdom under andra förhållanden.

5. Resultat

De fyra utgångspunkterna som studieguiden baserats på; innan, under, efter samt framtiden, har haft som syfte att ge en helhet till intervjupersonernas berättelser under intervjuerna som sträcker sig från tiden innan studiecentret till efter. Nedan följer en kort beskrivning av varje

enskild intervjupersons perspektiv. Tanken med detta är att belysa de olika bakgrunder och erfarenheter hos intervjupersonerna som en ingångspunkt fast alla har tagit del av och erhållit stöd av Supported Education som metod. Intervjupersonernas ålder vid studiernas start spänner exempelvis mellan 19 till 37 år och tre av intervjupersonerna är män medan fem är kvinnor. Gällande utbildning som demografisk faktor har fyra av intervjupersonerna läst på högskola eller universitet medan tre stycken har läst vid Komvux samt en vid gymnasiet.

Intervjuperson X har läst till ingenjör vid högskola och gjorde det även innan tiden vid studiecentret. Studierna i sig gick relativt bra men det var saker omkring som var problemet, exempelvis få saker i vardagen att fungera som att sova och äta. Innan Texas hade X inget stöd från högskolan eftersom han upplevde att rätt slags stöd inte kunde erbjudas för honom. Hans behov var att få tips och stöd med att planera, strukturera, lägga upp saker samt hantera saker i sin studievardag och en av de viktigaste faktorerna för X var att bli sedd som en individ.

Intervjuperson Y har läst vid gymnasiet och har studerat via Texas genom en överenskommelse mellan dem och hennes gymnasieskola, för att undvika att hon skulle behöva studera upp betyg vid Komvux vid ett senare tillfälle. Innan hade intervjuperson Y inget stöd för sina studier, då det stöd som kunde erbjudas inte passade henne. Den viktigaste faktorn för henne var att hon kunde styra sin tid själv efter sitt mående. Y går just nu terapi på halvtid som hon tar sikte att slutföra för att må bättre och sedan kunna studera på högskola, vilket är hennes mål.

Intervjuperson M berättar att hon innan Texas hade pluggat i omgångar på Komvux. M har diagnosen ADD och har därmed haft problem med att strukturera upp och planera sina studier. M uttrycker att det stöd hon var i behov av inte fanns att få hjälp med enbart vid Komvux. För M var en viktig faktor på Texas att de lyssnade och förstod hennes behov samt att det inte var stigmatiserande på samma sätt som hon upplevt tidigare. Idag har M gått vidare från sina studier vid Komvux och läser nu vid högskola utan pedagogiskt stöd.

Intervjuperson K blev hänvisad till Texas av stödsamordnare vid Umeå Universitet. K hade enligt intyg rätt till en extraresurs som en mentor, att hjälpa henne att strukturera upp sina studier. Dock fanns inte den möjlighet när hon studerar vid annan ort och K blev hänvisad till Texas. K beskriver att för henne har tiden på Texas hjälpt mer än bara som stöd i studier och struktur, utan även gett henne verktyg och stöd i jobbsökande och bidragit att hon kunnat sluta med sina mediciner.

Intervjuperson Z deltog tidigare vid en för-rehabiliteringsverksamhet och det var där hon hörde talas om Urkraft. Innan Z började på Urkraft och Texas hade hon inte pluggat på många år men fick motivation att börja en kurs på Komvux. En av de viktigaste delarna i stödet som Z har fått var att strukturera upp och planera studierna då skrivkursen innebar mycket eget upplägg. På grund av att hon inte hade pluggat på länge så var det många strategier som hon kände hon saknade och behövde lära sig och hon fick även stöd med saker runtomkring studierna. Z beskriver även att Texas har bidragit på andra områden, bland annat att hon nu är

mer social då hon tidigare tyckte att det var jobbigt med nya platser, intryck och människor.

Intervjuperson L studerade på yrkeshögskola när han kom i kontakt med Texas. Han upplevde inte att han matchade kriterierna för en diagnos och borde klara av sin problematik på egen hand. I efterhand berättar L att han var i förnekelse, men valde trots det att svälja stoltheten och ta emot hjälp i sina studier. L beskriver sin kärnproblematik som att han var dålig på att be om stöd, han ville inte uppta plats. Texas kunde identifiera vad han behövde och L ser deras uppföljning som en viktig del i deras arbete. L beskriver att han kan göra väldigt mycket själv men ibland behöver en liten knuff på vägen.

Intervjuperson W kom i kontakt med Urkraft på ett styrelsemöte för Attention, en intresseorganisation för personer med neuropsykiatriska funktionsnedsättningar. W hade tidigare försökt läsa engelska på distans eftersom hon saknade kursen till sitt slutbetyg på gymnasiet, men på grund av sin ADHD-diagnos samt utbrändhet och dyslexi fungerade det inte. W valde att ta upp studierna då hon upplevde att hon kunde få hjälp och stöd från Texas. För W var de viktigaste faktorerna för lyckade studier att undkomma den stress som hon upplevt i skolan samt att inte setts uteslutande baserat på hennes svårigheter.

Intervjuperson Q fick veta om Texas via en kurskamrat på Komvux som själv studerade på studiecentret. Q upplevde att han inte fick den hjälp han behövde; han hängde inte med i samma tempo som de andra och försvann i mängden. På Texas fick Q en möjlighet att arbeta i sitt eget tempo, lugnt och utan samma press som han upplevde i klassrummet. Q beskriver ett ökat självförtroende på grund av Texas stöd och tar även med sig den inställningen till sitt nuvarande arbete.

5.1 Miljö och tillgänglighet

”Miljö och tillgänglighet” är ett tema som har framkommit utav intervjupersonernas beskrivning av miljön samt den attityd som de mött på studiecentret. Personerna har framhävt både faktorer som utgör social och fysisk miljö som viktiga för deras studieförmåga och som bidragit till att främja deras studiegång. Temat syftar även på verksamhetens tillgänglighet i form av verksamhetens placering på Campusområdet, öppenheten för olika målgrupper samt möjligheterna att boka tid eller titta förbi utan att meddela innan. Kategorier som byggt upp temat är; ”Öppet och tillgängligt”, ”Studiefrämjande” samt ”Flexibel attityd” och dessa tre kategorier innehåller det mest väsentliga och sammanfattande som intervjupersonerna har tagit upp under samtalen.

”Öppet och tillgängligt” är nyckelord som återkommer under alla intervjuer. Texas beskrivs av de unga vuxna som en öppen plats för många olika individer. Med öppen plats har många uttryckt och förklarat att de menar en plats dit de kan komma när de vill, att det alltid är öppet och att hjälp alltid finns att få oavsett vad individerna är i behov av. I arbetet att ta fram denna kategori uppmärksammades många positiva intryck som intervjupersonerna beskrev av att komma till studiecentret;

Jag tycker det är positivt att Texas är tillgängligt på många sätt. Det är öppet för många olika individer, det ligger i en levande studiemiljö och det finns en enkelhet i det. – L.

Flertalet framhäver den öppenhet som de mötts av på Texas och att det är positivt att verksamheten är lättillgänglig i form av att man kan få en bokad tid fort eller bara titta förbi. En intervjuperson nämner att det är lättare att boka samt få ett rum på Studiecentret än vid dennes aktuella lärosäte. Många har även påpekat den positiva aspekten av att kunna välja att sitta för sig själv, i ett lugnt och tyst rum eller med andra studenter. Intervjuperson K samt Y framhäver detta nedan och för intervjuperson Y var tillgängligheten en avgörande faktor i att kunna klara sina studier;

De finns alltid tillgängliga, man behöver inte boka tid utan de fanns alltid där för en.

För mig var det viktigaste att jag kunde styra min tid själv och kunna stanna hemma utan besvär, om jag mådde dåligt.

Kategorin ”Studiefremjande” används för att beskriva de olika faktorer som de tidigare studenterna upplever har varit fremjande och motiverande för deras studievardag. De flesta har berättat att miljön varit fremjande för deras studier och bidragit till bättre studieförmåga samt påpekar en vikt av att alla alltid är glada och positiva på Texas som genererat i att de själva blivit gladare och mer motiverade. En av intervjupersonerna beskriver nedan hur hon upplevde Studiecentret;

Dels det faktum att det inte liknar en skolmiljö utan känns mer som hemma och att det har gjort att jag känner mig mer trygg och avslappnad på ett helt annat sätt än då jag varit i skolan.

Skolmiljön som de unga vuxna studerat i tidigare, på Komvux, universitet eller högskola har av dem beskrivits som otillräcklig med för mycket intryck samt ha orsakat svårigheter för fokus, motivation och koncentration.

Det viktigaste för mig var att det var lugnt och inte samma stress som jag upplever i ett vanligt klassrum.

Miljön på Texas har däremot beskrivits som en lugn plats att studera på, där de kan sitta både enskilt och i grupp beroende på vilket behov de haft vid olika tillfällen; ”för mig var en viktig aspekt med Texas det faktum att det är en tyst och lugn atmosfär och miljö”. Denna betydelse för intervjupersonerna att ha haft tillgång till en annan studiemiljö än skolan framhävs som en viktig del i stödet. Flertalet av intervjupersonerna framhäver det problemlösande arbetssätt samt attityd som de mött på studiecentret och det faktum att diagnos eller problematik inte varit en bestämmande faktor för stödet;

För mig har det aldrig varit tal om en diagnos, utan bara att få mina studier och vardag att gå ihop.

Det arbets- och synsättet samt viljan att anpassa stöd efter den enskilda individens behov har skapat kategorin ”Flexibel attityd”. Flexibel attityd har framkommit genom att

intervjupersonerna beskrivit Texas arbets- och synsätt som problemlösande och att de uppvisat en vilja att ge stöd och hjälpa de enskilda unga vuxna i deras individuella svårigheter och/eller behov. Intervjuperson W berättar vad som hände efter att hon i början av sina studier brutit benet och hade problem att ta sig till skolan och Texas;

Jag blev så förvånad över att det aldrig blev något problem eller hinder eftersom en av lärarna, X, kom och hämtade mig när det behövdes.

Detta bemötande och arbetssätt nämns genomgående i majoriteten av intervjuerna och många har beskrivit att det varit en bidragande faktor som motiverat och hjälpt dem i sin studiegång. En intervjuperson beskriver att hon började tänka mer positivt tack vare Texas fokus på lösningar och inte problem eller svårigheter;

Även fast man pratar med någon på Texas som kanske inte har exakt den rätta kompetensen, så finns det en vilja att hjälpa och en nyfikenhet och kreativitet som gör att man kan uppnå samma resultat ändå.

5.2 Stöd i studievardagen

Under intervjuprocessen har vi arbetat utifrån de fyra utgångspunkterna som vi tidigare nämnt som ska spegla studenternas hela studietid samt tiden efteråt. För att uppnå en så berättande intervjusituation som möjligt har individerna inte betts förklara sin situation utifrån Supported Education som metod, utan utifrån deras upplevelser av det stöd som de haft eller saknat under sin studietid. Därmed har detta tema blivit mest innehållsrikt och berättelserna har varit väldigt varierande men ibland även med återkommande inslag om stöd i studievardagen. De fyra kategorierna som har bildats i vår process är; "Pedagogiskt stöd vid lärosäte", "Behov av stöd", "Stödfaktorer" samt "Negativa aspekter". Dessa har framkommit då intervjupersonerna beskrivit sin tid innan de började studera vid Texas, deras behov av stöd under tiden de studerade vid studiecentret och faktorer som har varit viktiga för dem och påverkat deras studievardag – både positivt och negativt.

Kategorin "Pedagogiskt stöd vid lärosäte" bildades utifrån intervjupersonernas erfarenheter av det stöd som ska erbjudas till studenter med funktionshinder. Sju av intervjupersonerna hade innan Texas studerat via Komvux eller högskola medan en fick motivation efter att ha börjat vara på Texas och valde att ta upp studier. Ingen av de sju intervjupersonerna som studerade innan Texas uttryckte sig haft något konkret eller långvarigt stöd från någon utbildningssamordnare. Samtliga av dessa individer var innan Texas i kontakt med stödsamordnare men upplevde att stödet som kunde erbjudas inte passade dem eller på grund av okunskap upplevdes som stereotypiskt eller stigmatiserande. Så här beskriver intervjuperson X sin kontakt med stödsamordnare;

Jag tyckte inte att rätt stöd erbjöds någonstans då jag inte matchar standardbilden som de har om någon som är i behov av stöd.

Denna kategori berör även en annan aspekt som tas upp av ett par av studenterna samt finns beskrivet under tidigare forskning om pedagogiskt stöd; de krav som ställs för att erhålla stöd

för studier från högskolor och universitet. Intervjuperson K påpekar hur fel hon tycker det är att individer med psykiska funktionsnedsättningar själv ska ta ansvar för att ordna sitt stöd inför varje ny kurs, vilket idag är en förutsättning för stöd på högre nivå. Detta bekräftas av intervjuperson M som upplever detta under hennes pågående studier på högskola;

För mig är det viktigt att inte bli påmind om diagnosen hela tiden, vilket jag blir nu eftersom det stöd jag behöver inte finns. Jag måste berätta om mina problem för varje ny lärare vi får och vid varje kursstart.

Samma intervjuperson berättar att på Texas Studiecenter upplevde hon att de lyssnade och förstod henne samt att hon inte behövde förklara lika ingående om hennes behov som för stödsamordnare eller lärare. M beskriver att genom kunskap och erfarenhet av diagnoser på Texas kunde de hjälpa henne på ett sätt som inte upplevdes stigmatiserande.

Kategorin ”Behov av stöd” syftar bland annat på de faktorer och behov som intervjupersonerna uppger var anledningen till att de aktivt deltagit på Texas Studiecenter. En återkommande aspekt som nämnts nästan i samtliga intervjuer är behovet som intervjupersonerna haft av stöd i att strukturera och planera sina studier. Dock är det naturligt att stödbehovet är varierande hos samtliga individer, i utsträckning såväl som stödfaktorer som ex. skrivstöd, struktur, motivation samt koncentrationssvårigheter. Intervjuperson L beskriver sitt stödbehov på följande sätt:

Min kärnproblematik är kanske inte det att stödet inte finns utan att jag är dålig att be om det. Det finns ju duktiga lärare men jag hade resonemanget med mig själv att de är upptagna med alla andra och jag ska då inte ta plats. Då är det bra att någon mer eller mindre säger att "nu sätter vi oss, nu ska vi ta i tag med det här".

En annan intervjuperson beskriver att studierna i sig gick relativt bra men att det var saker omkring och struktur som var problemet, vilket ibland sågs som kontroversiellt av andra;

Jag behövde någon som jag kunde prata med och få tips och stöd hur jag kunde planera, strukturera och lägga upp saker, som att sova eller äta. Det jag behövde hjälp med ses som väldigt små och enkla saker och därför kontroversiellt och konstigt.

”Stödfaktorer” som kategori innefattar istället stödfunktioner som individerna uppgett har bidragit och varit stödjande under deras studietid men även från en vardaglig aspekt. För intervjuperson Z var exempelvis behovet av stöd en struktur och strategi för hur hon skulle studera medan en stödfaktor som gjorde att hon kunde lägga fokus på studierna var hjälpen hon fick med kontakt och möten med myndigheter samt Komvux.

Hälften av intervjupersonerna har poängterat vikten av den samverkan som Texas haft med lärare eller samordnare på deras lärosäte och uppgett det som en stödfaktor. Vissa av intervjupersonerna ser, även fast de inte haft något direkt uttalat pedagogiskt stöd, att de bemötts med större förståelse och andra nämner att de fick hjälp med kontakten med olika lärare. En av intervjupersonerna, Z, beskrev att hon kände att hon aldrig hade kunnat ta kontakt med Komvux för att berätta att hon studerar via Texas utan det var en utbildare som

gjorde det. Samma utbildare följde med henne första gången på Komvux och lämnade över henne till läraren. Intervjupersonen beskrev att utbildaren visade för läraren vem hon var för att se till att hon uppmärksammades då hon själv tyckte det var jobbigt med nya lokaler och nya intryck.

Texas har varit ett stort stöd för mig både för studier såväl som för livet runtomkring.

Samverkan har även lett till lösningar som kunnat anpassas på individnivå och flera av studenterna har därmed kunnat studera i ett eget tempo eller haft möjlighet att göra prov på alternativa sätt. För vissa av de unga vuxna, bl.a. intervjuperson M, har detta varit avgörande i att klara sina studier;

I början av min utbildning på högskola klarade jag inte mina första tentor. Lärare X ringde då till högskolan och hjälpte mig att få göra mina tentor muntligt. Jag kände mindre stress och kunde ta en tenta i taget, och idag har jag klarat alla tentor.

Trots att alla intervjupersoners stödbehov skiljer sig åt, upplever samtliga att Texas har lyckats i att identifiera deras behov och kunnat erbjuda rätt stöd, oavsett i vilken mängd eller utsträckning. På frågan om intervjuperson X upplevde att något saknades, uttryckte han följande;

Det var en fortgående process att försöka hitta det som passade mig. Vad kan saknas om man får lägga upp det som man vill?

Majoriteten av intervjupersonerna har beskrivit vikten av den hjälp de fått av Texas med att få struktur i sin vardag. Vissa har angett detta som sitt främsta behov av stöd som vi nämnt innan medan andra uppgett det som en stödande faktor. En del har beskrivit att de velat ha struktur i sin övriga vardag med saker som att äta och sova, andra har beskrivit att de behövt struktur och planering i sina studier eller bara någon att prata med som de kan få tips och stöd av. En del av intervjupersonerna har beskrivit att de haft svårt att be om hjälp och känt sig i vägen, inte velat ta upp plats eller blivit stressade av situationen då de studerat i ett vanligt klassrum och därmed inte kunnat erhålla det stöd som fanns eller utvecklas i samma takt som de andra.

Tre av intervjupersonerna nämnde negativa faktorer de upplevt under sin studietid på Texas som har resulterat i kategorin ”Negativa aspekter”. Resterande unga vuxna upplevde inte att något saknades eller var dåligt. De negativa uppfattningarna hos de tre intervjupersonerna berör alla miljörelaterade aspekter av verksamheten eller reflektioner över ens egna initiativ och arbetsamhet. En intervjuperson önskade att han hade fått påtryckning att komma in oftare till studiecentret men påpekar samtidigt att i efterhand ser han det som något han själv hade kunnat förbättra och tagit större eget ansvar över. De andra negativa faktorerna som upplevts var fysiska miljöfaktorer där en av studenterna upplevde svårigheter med datorer och en annan som ibland upplevde det som svårt att koncentrera sig på grund av lokalernas utformning.

5.3 Betydelse och resultat

Uppsatsens tredje tema som beskriver betydelse och resultat har uppkommit av kategorierna; ”Framtidssyn”, ”Avgörande stöd” och ”Positiva följder” som är områden som berör varandra men med vissa skillnader som vi såg som givande att framhäva. Samtliga intervjupersoner har framhållit att Texas haft en stor betydelse för dem och många berättar att de har en mer positiv framtidssyn på grund av de resultat som deras studietid har gett;

Innan Texas såg jag väldigt annorlunda på framtiden och trodde jag skulle bli kvar i samma sysselsättning livet ut. Men idag ser jag mer studier i min framtid. – Z.

Idag vågar jag tänka på framtiden, vilket jag inte kände att jag kunde tidigare. – M.

Så beskriver intervjupersonerna den förändring av deras framtidssyn som skett tack vare det stöd de fått genom Texas. Som intervjuperson Z så ser flera av intervjupersonerna fortsatta studier i sin framtid trots tidigare svårigheter att få studievardagen att fungera.

Samtliga åtta intervjupersoner har lyckats i att slutföra sina studier vid Texas Studiecenter. Fyra av dem uppger att Texas har kunnat tillhandahålla verktyg och hjälp på vägen medan resterande fyra av dem uppger att stödet som de fått genom SEd har spelat en avgörande roll. Bland dessa beskriver Y hur Texas stöd varit väsentligt och påverkat hennes framtidssyn till det bättre;

Jag tror inte jag hade avslutat gymnasiet om jag inte haft tillgång till Texas utan då hade jag haft gymnasiet hängandes över mig fortfarande.

Kategorin ”Avgörande stöd” syftar på de faktorer som har varit direkt avgörande för individernas framgång i att slutföra sina studier medan kategorin ”Positiva följder” definierades som viktig utifrån de följder och resultat som intervjupersonerna beskriver i berättelserna om sin tid efter studiecentret. Supported Education som rehabiliteringsmetod har som avgörande stöd, enligt vissa av intervjupersonerna inneburit mer än att bara kunna slutföra sina studier. Så här beskriver en av intervjupersonerna studiecentrets roll i att hon skulle klara sina studier och få vara del av ett sammanhang;

Texas har spelat en avgörande roll för mig då jag inte längre går hemma och jag kan se ljus på min framtid. – M.

Det som beskriver ”Positiva följder” som kategori är det intervjupersonerna framhållit som positiva resultat av deras tid på Texas, vilket naturligt skiljer sig mellan alla intervjupersonerna eftersom det berör alla aspekter av deras studier och vardag samt dåvarande följder såväl som nuvarande. Intervjuperson X berättar att Texas har gett honom en bas som han behövde för att kunna gå vidare i livet, vilket även stämmer för intervjuperson K som även påpekar att hon kunnat sluta med sina mediciner tack vare Texas. En av intervjupersonerna beskriver en positiv följd av sin tid på studiecentret är att hon fått ett ökat självförtroende medan en annan uttrycker att denne blivit mer social och öppen, jämfört med tidigare.

På grund av Texas har jag fått upp mitt självförtroende och jag vågar göra fel.

Jag tycker i allmänhet att livet är lite roligare. Jag är inte rädd för en massa saker utan jag har fått hjälp att övervinna den rädslan.

Alla åtta individer i studien har uttalat att de upplever att de kommit vidare tack vare sin tid på studiecentret oberoende av vad de har för sysselsättning i dagsläget. En av intervjupersonerna har sedan avslutade studier arbetat men är just nu arbetslös, två av dem arbetar, två intervjupersoner har praktik/arbetsprövning, en av intervjupersonerna studerar vid högskola samt två av dem är sjukskrivna just nu men har studier i sikte vid ett senare tillfälle.

Att kunna avsluta och göra klart mina studier har haft enormt stor betydelse. Att få gymnasiebetyg och då känna att man faktiskt är klar och kan gå vidare då jag är så pass frisk att jag kan det.

5.4 Stigmatisering och delaktighet

Detta tema har vi tagit fram på grund av att det är beskrivande för samtliga intervjuer. Nästan ingen av intervjupersonerna har direkt nämnt ordet stigmatisering men latent finns det uttryckt i det de berättar. En av intervjupersonerna har uttryckt sig inte matcha den stereotyp som finns i samhället om personer med diagnos, medan en annan har svårigheter som inte uppmärksammats då han ses som "för funktionell".

Stigmatisering och delaktighet som tema har bildats genom kategorierna "Att inte passa in" samt "Bli sedd som individ". Kategorierna kan ses som motpoler till varandra, dels på grund av betydelse men även på grund av det de tidigare studenterna berättat om hur de har upplevt attityder samt anpassningar under sin studietid under Texas samt innan och efter.

Känslan av att inte passa in tas i majoritet upp av de studenter som undersökt det pedagogiska stöd som erbjuds vid universitet eller högskola samt Komvux. Intervjuperson X menar att hos stödsamordnare samt andra ställen där han tidigare sökt hjälp har de bara sett förekomsten av en diagnos eller inte, och intervjuperson Y lyfter fram orsaken till varför hon inte hade något stöd för sina studier innan Texas;

De ser antingen en typisk student utan behov av stöd eller bara en typisk diagnos. Jag upplever att jag tidigare aldrig fått vara mig själv någonstans då jag är annorlunda och långt ifrån normen.

Jag känner inte det var på grund av bristande information eller försök av skolan utan snarare eftersom det stöd de kunde erbjuda inte passade mig.

Flera av intervjupersonerna beskriver inte sin diagnos eller problematik i sig som det stigmatiserande utan bemötandet som följer eller de snäva gränser som de känner de inte passar inom. Flera av intervjupersonerna beskriver en oförståelse hos lärare eller stödsamordnare gällande deras situation, vilket har lett till en känsla av att inte passa in;

Jag upplever att lärare ser mig som besvärlig eftersom jag inte alltid förstår vad de säger och de måste förklara igen på ett annat sätt, som jag kanske heller inte förstår.

Att ”bli sedd som individ” är uteslutande erfarenheter som intervjupersonerna haft av Texas. Intervjuperson X som tydligt beskrev känslan av att inte passa in i något sammanhang framhävde att på Texas var första gången han blev accepterad och sedd i ett sådant sammanhang.

Det var okej att jag inte passade en mall utan jag fick ha mina individuella problem.

Under de flesta av intervjuerna har det framkommit att intervjupersonerna upplevt sig sedda som enskilda individer, accepterade och mötts med en förståelse för den support de varit i behov av på verksamheten Texas.

6. Diskussion och slutsatser

Denna studie har genom åtta enskilda intervjuer med tidigare studenter vid ett studiecenter som använder metoden Supported Education, syftat att undersöka vad de upplevt som verksamt samt icke-verksamt stöd under sina studier, vilka faktorer de upplevt har påverkat deras studievardag samt hur de ser på sin studietid. I förlängningen har syftet också varit att svara på frågorna hur Supported Education har påverkat individerna till deras nuvarande livssituation samt hur de ser på sin framtid.

Resultatet av intervjuerna framhäver att trots olikheter i behov av stöd så har samtliga unga vuxna upplevt Supported Education som en fungerande metod som har kompenserat för det stöd som de inte har erhållit från stödsamordnare. Resultatet lyfter framför allt fram fem betydande slutsatser; bristerna i pedagogiskt stöd för individer med psykiska funktionshinder, behovet av mer kunskap för att motverka stigmatisering, miljöns inverkan på studieförmåga, vikten av individanpassningar och samverkan samt studier som en väg till återhämtning och normalisering. Resultatet från de genomförda intervjuerna med studenter som tagit del av Supported Education som metod visar även på en förhöjd framtidssyn genom ökade möjligheter tack vare slutförda studier, högre grad av delaktighet samt mindre upplevelse av stigmatisering.

Gällande stöd under studier har det i flertalet av intervjuerna i denna studie tagits upp av studenterna att de tidigare inte har erhållit rätt sorts stöd som passar dem samt att de har upplevt sig stigmatiserade på grund av den okunskap som uppvisats genom det stöd som erbjudits. Flera av de intervjuade studenterna beskriver att det stöd som erbjudits dem vid aktuellt lärosäte inte passade deras behov och med minimal möjlighet till anpassning, vilket har förstärkt känslan av att inte passa in. Det intervjupersonerna syftar på och upplever är att denna okunskap och oförmåga att hitta rätt individuellt stöd som är anpassat till individen, leder till att individernas nedsättningar blir till hinder i deras strävan att studera (Lindqvist et al., 2014).

Under bakgrund belyses även där bristen på pedagogiskt stöd för individer med psykiska

funktionshinder som studerar på Komvux eller högre nivå. Som Kirkegaard (2016) beskriver är det en faktor tillsammans med stigmatisering samt en låg grad av delaktighet i samhället som gör att många individer med allvarlig psykisk ohälsa inte har lyckats nå högre utbildning. Stöd ska idag erbjudas vid högskolor, universitet och Komvux i landet till samtliga individer med psykiska funktionsnedsättningar men de intervjuade studenterna har påpekat att det stöd som erbjudits har varit diagnosbaserat med höga krav på studentens förmåga att upprätthålla struktur och motivera för sina svårigheter. I beskrivningar för det pedagogiska stödet har vi som tidigare nämnt uppmärksammat att stöd för fysiska respektive psykiska funktionshinder ofta delar samma förutsättningar och krav på studenten, fastän det inte motsvaras i verkligheten.

Vi har tidigare lyft funderingen angående hur många studenter som upplever svårigheter i studievardagen men som inte uppmärksammas i statistik då de inte sökt eller erbjudits stöd. Som innan nämnt fanns det år 2013 ca 9500 studenter med medelad funktionsnedsättning på högskolor runt om i Sverige (UKÄ 2013:2). Eftersom denna siffra endast anger antalet studenter som har aktiv kontakt med stödsamordnare, ställer vi frågan huruvida stort mörkertal det kan finnas i denna statistik. I denna studies resultat kunde vi uppmärksamma att majoriteten av intervjupersonerna hade undersökt möjligheten till stöd via deras lärosäte, men slutligen valt att inte söka på grund av otillräckligt stöd. Detta tyder på att det finns fler studenter med funktionsnedsättning men som inte kunnat ta del av det stöd som ska erbjudas enligt lag.

Ett stödbehov som inte kunnat tillgodoses genom pedagogiskt stöd hos nära samtliga intervjupersoner i denna studie är planering och struktur. Svårigheter i att kunna planera samt redogöra för sina svårigheter inför de samordnare som erbjuder olika typer av stöd leder till att kraven som ställs inte kan upprätthållas och stödet utgår som möjlighet (Simmeborn Fleischer, 2013). Denna studies resultat påvisar att samtliga studenter som tagit del av Supported Education har fått sina behov tillgodosedda och har erhållit verktyg för att enklare kunna hantera sin studievardag. Föregående har även lyfts fram av Rosenberg et al. (2005), som menar att en individ med en psykisk funktionsnedsättning har stora möjligheter att fungera i en vald miljö genom strukturerade rehabiliteringsinsatser och planering, för studier och vardag såväl som samordnat stöd med andra involverade aktörer.

Samtliga av de unga vuxna som erhållit stöd enligt SEd som metod beskriver att de fått det stöd de varit i behov av samt upplever att tiden vid studiecentret haft en stor betydelse och inverkan på deras liv. En del av stödet har som sagt inneburit struktur och planering, i studier såväl som i vardagen men det framkommer även ur resultatet andra faktorer som påverkat studievardagen hos individerna, som ex. symptom, koncentration, lågt självförtroende samt miljö. Som vi nämnt i tidigare forskning av Specialpedagogiska myndigheten (2015), har personer med en funktionsnedsättning generellt sett har en lägre utbildningsnivå samt sämre förankring i samhället. Detta kan exempelvis bero på miljöfaktorer som inte är anpassade för individer med funktionsnedsättning och därmed leder till ett hinder. Gällande miljö men även andra behov och faktorer som påverkar individerna i deras studievardag är individanpassningar grundläggande inom Supported Education i att stödja målgruppen med

deras studier. Som nämnt i beskrivningen av olika modeller inom SEd av Rosenberg (2005) är ingen metod helt färdig utan de utvecklas och anpassas utifrån det individuella behov som krävs för att främja studievardagen för den enskilde individen.

Skolan som studiemiljö framställs av åtskilliga intervjupersoner som otillräcklig, antingen på grund av resurser, lärare eller i kombination med studenternas symptom. För majoriteten av intervjupersonerna har miljön haft en stor betydelse och även i tidigare forskning beskrivs det att studiemiljön har en stor inverkan, särskilt hos individer med psykiska funktionshinder.

Som vi tidigare nämnt framhäver Stromwall & Hurdle (2003) den psykiska rehabiliteringsprocessen som ett sätt att motverka det utanförskap som ofta uppstår hos individer med psykiska funktionshinder när de inte passar någon av de vanligaste samhällsrollerna. Vi har tidigare ställt frågan om Supported Education kan användas som en metod för psykisk återhämtning och rehabilitering för individer med psykiska funktionshinder och om det själva processen i sig kan verka normaliserande för dessa individer. Det resultat som framkommit i denna studie visar att de intervjupersonerna som deltagit har lyckats i sin rehabilitering och slutfört sina studier. Vi har uppmärksammat att samtliga individer i vår studie har uttryckt en känsla av att ha kommit vidare i sina liv och tagit mer kontroll över sin vardag oavsett vad de sysslar med idag. Som Collins et al. (2000) beskriver är eftergymnasial utbildning normaliserande i sådan utsträckning att det är oberoende av eventuell framgång i arbetslivet. Många av intervjupersonerna har tidigare negativa skolerfarenheter bakom sig men genom att fått ta del av Supported Education vid studiecentret beskriver vissa av dem en framtid med ytterligare studier, eftersom att studietiden har bidragit till sociala relationer och tillhörighet.

Flertalet av de unga vuxna i denna studie beskriver positiva förändringar som skett efter att de börjat studera. En av intervjupersonerna beskriver att hon nu har blivit mer social och öppen inför nya saker och andra känner sig tryggare, mer tillfreds, inte lika begränsad samt gladare nu än tidigare. En person framhäver att hon kunnat sluta med sina mediciner på grund av det stöd som hon erhållit från Texas Studiecenter. Detta finns även beskrivet som mål inom flertalet SEd-metoder; förhoppningen att individer som deltagit ska känna att deras symptom blir mer hanterbara.

6.1 Slutsatser

Enligt tidigare forskning av ex. Mowbray et al. (2005), beskrivningar av SEd som metod samt de studier och utvärderingar som genomförts har en slutsats dragits gällande vikten av individanpassat stöd och att ett sådant synsätt har varit väsentligt i att verka för ökad tillgång till utbildning och normalisering. I detta flexibla stöd finns ett antal faktorer som har visat sig vara återkommande och som spelat en avgörande roll i att stärka individernas kontroll över sin studievardag. Faktorer som visade sig mest återkommande i resultatet av denna studie var följande; samverkan, empowerment, miljö samt delaktighet och inkludering i processen att främja och hitta individuella förutsättningar i deras studievardag. För vissa har det varit viktigt att kunna styra sin studietid efter symptom och mående medan det för andra har varit

av vikt att stödet inte överdimensioneras eftersom det har haft samma negativa, stigmatiserande funktion som undermåligt stöd. Genom denna intervjustudie samt bakgrund och tidigare forskning har slutsatser kunnat erhållas rörande det Collins & Mowbray (2005) poängterar som en viktig byggsten inom SEd; vikten av att individen får vara delaktig i hela stödprocessen samt att stödet anpassas efter individens behov och förutsättningar. Intervjupersonerna har själva uttryckt det som vitalt att få vara med och planera, strukturera samt bestämma och att det inte utgås från en mall angående vilket stöd som de kan passa in under. Bemötande och synsätt har även beskrivits av intervjupersonerna spela en avgörande roll i graden av delaktighet och upplevelse av stigmatisering, såväl som den kunskap och förståelse om psykisk ohälsa som studenterna berättar finns vid Texas studiecenter.

Miranda et al (2006) betonar vikten att ta hänsyn till miljö och miljöaspekter i arbete med Supported Education, vilket stärker slutsatsen om miljöns betydelse i att studenter med psykisk ohälsa eller sjukdom ska kunna klara sina studier, med eller utan stöd. Vi kan här dra en slutsats att alla miljöaspekter, oavsett om det handlar om social eller fysisk miljö eller attityder, har haft en stor inverkan och varit av vikt för de tidigare studenter som intervjuats. Något som vi har uppmärksammat är att fastän det nämns i forskning som viktiga faktorer att ta hänsyn till så finns lite studier kring studenter med psykiska funktionsnedsättningar och deras upplevelse av studiemiljö och dess inverkan. Genom ökad forskning och studier kring studenternas syn på miljö och relaterade faktorer skulle viktiga insikter kunna erhållas till varför många utbildningar är otillgängliga för individer med psykisk ohälsa eller sjukdom.

En annan viktig aspekt som visat sig är samarbete och samverkan mellan en verksamhet som stöttar individer i studievardagen och andra aktuella aktörer, myndigheter, stödsamordnare etc. som den enskilda individen är i kontakt med. Detta har i tidigare forskning visat sig vara grundläggande för att uppnå det stöd som varje enskild individ kan behöva. För de unga vuxna i denna studie har samverkan konkret ex. inneburit hjälp i att ta kontakt med myndigheter som i sin tur har lett till minskade stressfaktorer. Samarbete och samverkan beskrivs av Socialstyrelsen (2012b) och av Baric (2016) som en grundläggande byggsten i skolan och användandet av SEd, samt en förutsättning för individuella lösningar, kunskap och förståelse. Intervjuperson Y och hennes berättelse beskriver det faktum att hon getts möjlighet och lyckats med sina studier tack vare samverkan och individuella lösningar. Samma gäller för ett par andra av intervjupersonerna i denna studie som beskrivit att samverkan mellan skolan och studiecentret har varit av vikt för dem för att kunna klara sina studier. Samverkan beskrivs även av Danielsson och Helgée (2014) vara en nyckelfaktor för arbetet på Texas Studiecenter som har inneburit positiva effekter i att kunna stödja och hjälpa studenterna i att ge dem verktyg för att få en bättre kontroll över sin egen studiesituation. Det är rimligt att anta att behovet av samordnade insatser är stort för individer som studerar på högre nivå på grund av att det styrks i en hel del forskning, men även för de som inte slutfört sin gymnasieutbildning exempelvis på grund av psykisk ohälsa eller andra sociala problem

Det har framkommit under arbetet med tidigare forskning samt de intervjuer som gjorts att det råder en bristande kunskap i hur man kan stödja enskilda individer med psykisk ohälsa eller sjukdom på sätt som främjar deras studievardag. Som Baric (2016) påpekar, finns det behov

av mer kunskap om psykisk ohälsa och sjukdom hos lärare, stödsamordnare samt andra aktörer i skolan. Den okunskap som finns om psykiska funktionsnedsättningar leder till sämre möjligheter för den enskilde att studera men även arbeta och delta i samhällslivet. En betydande slutsats som kunnat utvinnas ur denna studie är insikten om den spricka som uppstått mellan det stöd som tillhandahålls av olika lärosäten och det stöd som studenter med psykiska funktionsnedsättningar efterfrågar. En till slutsats som framkommer är att okunskapen om psykisk ohälsa hos stödsamordnare eller andra aktörer leder till att individer känner sig stigmatiserade. Detta då de blir sedda utifrån sina svårigheter, sin diagnos eller psykisk ohälsa istället för att bli sedd som en enskild individ med individuella problem och förutsättningar. En högre kunskapsnivå hos lärare och andra inom skolvärlden ser vi även skulle leda till ökad förståelse för de varierande behov som finns hos individer med psykisk ohälsa. Det behövs därmed mer kunskap hos lärare och andra verksamheter för att hitta de verktyg och det stöd som kan tillämpas redan i den naturliga skolmiljön och som påverkar den enskildes studievardag till det bättre.

Genom en rehabiliteringsmodell som Supported Education kan individer med psykisk ohälsa eller sjukdom få tillgång ett större utbud av möjligheter och stöd när det inte finns att tillgå i deras vanliga skolmiljö. Studier är ett sätt för individer med psykisk funktionsnedsättning att finna ett sammanhang och en möjlighet att känna sig delaktiga i samhället (Collins et al., 2000). De tidigare studenter som intervjuats i denna studie uppger att de har lyckats nå högre utbildning på grund av det stöd och möjligheter de fått av metoden samt att de upplever sig mer inkluderade i samhället.

Majoriteten av de tidigare studenter som intervjuats uppger att de ser ljusare på sin framtid än tidigare och känner sig tryggare inför nya utmaningar tack vare tiden på studiecentret. Denna framtidsinsikt uppger intervjupersonerna beror på bl.a. ökat självförtroende och känsla av sammanhang. Som det nämnts tidigare av bl.a. Kirkegaard (2016) är ett mål inom många Supported Education-program att ge individer verktyg för framtiden och en ljusare framtidssyn. Dock har vi sett en begränsning i tidigare forskning och studier som berör detta, trots vikten som framhävs i tidigare undersökning och modellförklaringar inom området SED. Vår rekommendation för framtida forskning och studier är att ta perspektivet framtid i beaktelse då det är ett viktigt mål inom Supported Education samt rehabilitering och återhämtning. I kapitlet som rör tidigare forskning har låg delaktighet lyfts fram som ett växande problem både gällande utbildning och arbete såväl som annan sysselsättning som kan bidra till välmående. Det finns ett behov av mer forskning om framtidsbegreppet och om hur Supported Education som metod stödjer studenter mer långsiktigt. Syftet med denna studie har inte varit att konkret bevisa att individer med psykisk ohälsa som studerat med hjälp av SED kunnat ta del av mer möjligheter när det kommer till arbete. Tanken har snarare varit att påvisa den betydelse som processen har haft för dessa individer – under pågående studier men även i dagsläget samt föra en analys hur det påverkar studenterna på lång sikt.

Syftet har även varit att påvisa det som Sartorius och Schulze (2005) påpekar, att stigma och diskriminering fortfarande utgör ett hinder för integration av personer i samhället med någon form av psykisk sjukdom. Al-Naggar (2013) har uppmärksammat att det globalt har skett en

ökning kring stigmatisering av individer med psykisk funktionsnedsättning jämfört med fysiska funktionsnedsättningar. Som vi tidigare tagit upp har detta orsakat en ökad mängd forskning internationellt men vi har ännu inte kunnat se en återspeglning i Sverige. Tidigare forskning om stigmatisering lyfter ofta fram och berör attityder på samhällsnivå eller hos enskilda individer. Men stigmatologi kan även ge en insikt och förståelse i hur en funktionsnedsättning kan bli till ett funktionshinder, genom att de anpassningar som behövs för att en individ ska kunna leva på samma villkor som andra, inte finns. Med de negativa följder det orsakar för målgruppen, ser vi ett behov av mer forskning om just stigmatisering som hinder för rehabilitering och integration in i samhället samt hur det kan förebyggas genom rätt stöd för dessa individer att kunna studera. Även här ses ett forskningsområde som kan bidra med värdefull insikt och kunskap för att kunna integrera fler individer med psykisk ohälsa i utbildning, men även arbete eller annan sysselsättning som främjar delaktighet.

Supported Education och rehabilitering kräver ett aktivt samarbete såväl som kunskap om målgrupp, metoder och rådande samhällsförhållanden för att kunna skapa möjligheter till rehabilitering in i samhället för individer med psykisk ohälsa. Vi ser att denna studie och uppsats kan vara bidragande för socialt arbete även i andra kunskapsområden än Supported Education och stöd i studier, som ex. rehabilitering och återhämtning eller andra områden vars målgrupp är individer med psykisk ohälsa. Förhoppningen med denna uppsats är att kunna bidra med insikt i tidigare forskning, resultat och slutsatser som visar på Supported Educations funktion för individer med psykiska funktionsnedsättningar samt uppmärksamma områden som idag är relativt outforskade men som kan ge en ökad förståelse för framtida studier och forskning.

6.2 Metoddiskussion

En faktor som tagits i beaktande under hela processen och arbetet med denna uppsats och studie är att en av oss forskare tidigare haft praktik på Urkraft och därmed innan hade förståelse och information om projekt Texas. Detta är en faktor som skulle kunna påverka studiens resultat men under arbetet med uppsatsen har det aktivt reflekterats över detta och strävats att förebyggas genom en välutvecklad bakgrund med tidigare forskning och källor för att styrka diskussion och slutsatser. Genom att reflektera och granska varandras texter under studiens gång har det bidragit till ett kritiskt förhållningssätt till begrepp som rör fokusområdena i denna studie som psykisk funktionsnedsättning och ohälsa samt metoden Supported Education, såväl som varandras del som forskare i studien. Detta har funnits i åtanke för att inte återspegla förhoppningar, erfarenheter, peka ut fördelar eller återspegla förförståelse om begrepp eller metoder. Inriktningen i denna studie har hela tiden varit att få en inblick i vad unga vuxna med psykisk ohälsa har för upplevelser och erfarenheter av metoden Supported Education. Förförståelsen har utvecklats under studiens gång till en djupare förståelse för området, vilket gäller bägge forskare. Under arbetet har strävan varit att hålla en så neutral utgångspunkt som möjligt för att den information som erhålls skulle resultera i en djupare förståelse för begreppet psykisk ohälsa och vad metoden Supported Education innebär och har haft för inverkan på individer som erhållit just det stödet.

Valet av metod stod klart efter en definiering av målgrupp samt område; kvalitativa semistrukturerade intervjuer. Nackdelar med att välja kvalitativa semistrukturerade intervjuer som metod i relation till området kan vara att det vid intervjutillfällena ställs känsliga frågor som för intervjupersonerna upplevs som kränkande eller inkräktande på deras privatliv. Vid intervjuerna i denna studie har en intervjuguide utformats som vi förhållit oss till, för att undvika frågor som upplevs kränkande eller som kan misstolkas av intervjupersonerna. Även informations- och samtyckesbrevet har använts för att förbereda framtida intervjuer kring området och målgruppen som skulle undersökas samt intervjuas. Kvalitativa intervjuer är en metod som ofta beskrivs som krävande då forskaren går in på djupet i intervjun och får en mängd av information, av vilken det krävs en noggrann genomgång för att kunna plocka ut väsentlig information för forskarens undersökningssyfte. En brist eller nackdel med kvalitativa intervjuer som forskaren bör förhålla sig till är att man ofta utgår från ett mindre urval, då det krävs väldigt mycket resurser om många intervjuer ska göras, bearbetas och användas (Holme & Solvan, 1991).

I efterhand har vi inte uppmärksammat någon etisk nackdel med samtyckesbrevet eller intervjuguiden och upplever efter reflektion att kvalitativa intervjuer var rätt val för denna studie. På grund av den höga graden av individualitet och utformning efter den enskilda studenten som Supported Education utgår ifrån, såg vi inte någon annan metod som lämplig. Även efter genomförd studie ser vi att på grund av den mängd information vi syftade inhämta var kvalitativa intervjuer en passande metod för syftet, men även för att på ett rättvist sätt kunna redovisa ett resultat som speglar intervjupersonernas verkliga upplevelser.

Den målgrupp som intervjuats i studien utvaldes genom förbestämda kriterier och ett inriktat urval. Svagheter gällande inriktade urval ligger i det faktum att urvalskriterierna bestäms av forskaren, vilket i teorin kan leda till partiskhet i forskningsresultatet. Detta brukar dock endast ses som en nackdel när bedömningen av urvalsprocessen inte har baserats på klara kriterier och partiskheten inte har övervägts av forskaren. Under processen har det aktivt reflekterats och diskuterats om olika slags urval men på grund av den klara populationen ur vilken urvalet skulle ske samt med tanke på de klara kriterier som definierades innan, valdes ett inriktat urval. Även representativiteten av studien kan ses som svår att försvara och övertyga för läsaren att omdömet av enheterna som studerats var passande (Lund Research, 2012). I dessa fall får man ställa frågan; om andra enheter hade blivit utvalda, skulle resultatet blivit detsamma?

I eftertankar gällande urvalet, ser vi naturligt en svårighet i att reflektera över huruvida resultatet hade blivit detsamma om andra enheter hade valts ut. Tänkbara åtgärder har dock tagits för att undvika ett styrt eller påverkat urval från oss som forskare och svårigheten som reflekteras över kan snarare relateras till faktorer som ex. urvalsstorlek och studiens omfattning. Resultatet som erhållits genom urval och datainsamlingen uppvisas som sammanhängande och vi kan inte uppmärksamma några faktorer som tyder på att urvalet i sig har orsakat ett ej trovärdigt resultat på grund av slumpmässiga eller felaktiga faktorer under processen.

Under arbetet med att analysera de intervjuer som gjorts användes en konventionell innehållsanalys. Brister som kan uppstå i arbetet med en sådan analys kan vara forskaren utgår från egen kunskap eller egna erfarenheter rörande området som ska studeras (Hsieh & Shannon, 2005). Det kan även vara en brist om det finns en begränsning av tidigare teori i informationen som framkommer av studiens deltagare (Bryman, 2011). Det krävs därmed att insamlingen sker genom att det tillåts en variation i svaren som deltagarna i studien ger, samt att analysprocessen hanteras så att komplexiteten i deltagarnas svar finns kvar (Hsieh & Shannon, 2005). Efter genomförd studie och slutförd analys ser vi att en konventionell innehållsanalys var ett bra verktyg vid analysering av det material som samlats in för att kunna tolka det som sagts i intervjuerna. Det är svårt att uttala sig om en annan analysmetod hade resulterat i andra tolkningar och slutsatser men genom att det fanns ett intresse hos oss forskare att få en förståelse och insikt i Supported Education som metod så anser vi att analysmetoden hjälpt oss i den delen av processen.

8. Referenslista

- Ahrne, G. & Svensson, P. (2011). *Handbok i kvalitativa metoder*. Malmö: Liber.
- Al-Naggar, R. A. (2013). Attitudes towards persons with mental illness among university students. *ASEAN Journal of Psychiatry*, 14(1), 1-10.
- Attwood, T. (2011). *Den kompletta guiden till Aspergers syndrom*. Lund: Studentlitteratur.
- Baric, V. B. (2016). *Support in school and the occupational transition process: Adolescents and young adults with neuropsychiatric disabilities*. Medical Dissertation, Linköping University, Department of Social and Welfare Studies. Från <http://liu.diva-portal.org/smash/get/diva2:893510/FULLTEXT01.pdf>
- Beijron, P. & Broman, A. (2015). *NEET – ett sätt att mäta en svår fångad grupp unga*. Hämtad 11 april, 2016, från Statistiska centralbyrån, http://www.scb.se/sv/_Hitta-statistik/Artiklar/NEET--ett-satt-att-mata-en-svarfangad-grupp-unga/
- Bengs, A. K., Borg, G. & Liljeholm, U. (2013). *Studieinriktad rehabilitering: Supported Education ur tre perspektiv*. (FoU-Södertörns Skriftserie, nr 116/13). Södertörn: Forsknings- och utvecklingsenheten. Från <http://fou-sodertorn.se/rapporter/studieinriktad-rehabilitering-supported-education-ur-tre-perspektiv>
- Bryman, A. (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber.
- Buckles, B., Brewer, E., Kerecman., J., Mildred., L., Ellis. A & Ryan, J. (2008) Beyond stigma and Discrimination: Challenges for Social Work Practice in Psychiatric Rehabilitation and Recovery. *Journal of Social Work in Disability and Rehabilitation*, 7(3-4), 232-283. doi: 10.1080/15367100802487499
- Codex. (2016). *Om forskningsetik: Forskning som involverar människan*. Hämtad 15 mars, 2016, från Codex, <http://www.codex.vr.se/forskningmanniska.shtml>
- Collins, M., Mowbray, C. & Bybee, D. (2000). Characteristics predicting successful outcomes of participants with severe mental illness in supported education. *Psychiatric Services*, 51(6), 774-780. Från <http://ps.psychiatryonline.org/doi/pdf/10.1176/appi.ps.51.6.774>
- Collins, M., & Mowbray, C. (2005). Higher Education and Psychiatric Disabilities: National Survey of Campus Disability Services. *American Journal Of Orthopsychiatry*, 75(2), 304-315. doi: 10.1037/0002-9432.75.2.304
- Cook, J. & Solomon, M. (1993). The community scholar program: An outcome study of supported education for students with severe mental illness. *Psychosocial Rehabilitation Journal*, 17(1). 83-97. doi: 10.1037/h0095623
- Corrigan, P., Morris, S., Michaels, P., Rafacz, J. & Rüsch, N. (2012). Challenging the Public Stigma of Mental Illness: A Meta-Analysis of Outcome Studies. *Psychiatric Services*, 63(10), 963-973. doi: 10.1176/appi.ps.201100529
- Danielsson, A. & Helgée, T. (2014). *Slutrapport: Lärande utvärdering av projektet TExAS*. European Minds Sweden.
- Ds 2008:23. *FN:s konvention om rättigheter för personer med funktionsnedsättning*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer. Från <http://www.regeringen.se/contentassets/0b52fa83450445aebbf88827ec3eecb8/fns-konvention-om-rattigheter-for-personer-med-funktionsnedsattning-ds-200823>
- Fejes, Andreas & Thornberg, Robert. (2015). *Kvalitativ forskning och kvalitativ analys*. I Fejes, A. & Thornberg, R. (red.), *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.
- Forsell, Y. & Dalman, C. (2004). *Psykisk ohälsa hos unga*. (2004:6). Stockholm: Centrum för folkhälsa. Från <http://www.pappamanualen.se/dokument/Psykisk%20oh%E4lsa%20hos%20unga%202004.pdf>
- Goffman, E. (2014). *Stigma : Den avvikandes roll och identitet*. Lund: Studentlitteratur.
- Graneheim, Ulla. & Lundman, Berit. (2012). *Kvalitativ innehållsanalys*. I Granskär, M. & Höglund-Nielsen, B. (red.) Tillämpad kvalitativ forskning inom hälso- och sjukvård. Studentlitteratur: Lund.
- Holme, I. & Solvang, B. (1991). *Forskningsmetodik – om Kvalitativa och Kvantitativa Metoder*. Lund: Studentlitteratur
- Hsieh, H-F. & Shannon, SE. (2005). Three approaches to qualitative content analysis. *Qualitative Health Research*, 15(9), 1277-1288. doi: 10.1177/1049732305276687

- Höglund, A. (2015). *Funktionsnedsättning: Ditt ansvar som student*. Hämtad 4 mars, 2016, från Umeå Universitet, <http://www.student.umu.se/under-studietiden/funktionsnedsattning/ditt-ansvar-som-student/>
- Kalman, Hildur & Lövgren, Veronica. (2012). *Etik i forskning och etiska dilemman: En introduktion*. I Kalman, H. & Lövgren, V. (red.), *Etiska dilemman: Forskningsdeltagande, samtycke och utsatthet*. Malmö: Gleerups.
- Kirkegaard, S. (2016). *Creating participation for youth with mental health problems: Cross-sector collaboration between public services and the civil society in Denmark and Sweden*. Nordic Centre for Welfare and Social Issues. Från <http://nordicwelfare.org/PageFiles/32105/creating%20participation%20webb.pdf>
- Knis-Matthews, L., Bokara, J., DeMeo, L., Lepore, N. & Mavus, L. (2007) The Meaning of Higher Education for People Diagnosed with a Mental Illness: Four Students Share Their Experiences, *Psychiatric Rehabilitation Journal*, 31(2), 107. <http://dx.doi.org/10.2975/31.2.2007.107.114>
- Kvale, S. & Brinkmann, S. (2014). *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Lindqvist, R., Markström, U., & Rosenberg, D. (2014). *Psykiska funktionshinder i samhället: Aktörer, insatser, reformer*. Malmö: Gleerups.
- Lund Research Ltd. (2012). *Purposive sampling*. Hämtad 5 maj, 2016, från Laerd Dissertation, <http://dissertation.laerd.com/purposive-sampling.php>
- Lundberg, B. (2010). *Erfarenheter av stigmatisering och diskriminering bland personer med psykisk sjukdom*. Doktorsavhandling, Lunds Universitet, Medicinska fakulteten. Från <https://lup.lub.lu.se/luur/download?func=downloadFile&recordId=1712741&fileId=1715659>
- Miranda, A., Jarque, S., & Tarraga, R. (2006). Interventions in school settings for students with ADHD. *Exceptionality*, 14(1), 35-52. doi: 10.1207/s15327035ex1401_4
- Mowbray, C., Collins, M., Bellamy, C., Megivern, D., Bybee, D. & Szilvagy, S. (2005). Supported Education for Adults with Psychiatric Disabilities: An Innovation for Social Work and Psychosocial Rehabilitation Practice. *Social Work: A Journal of The National Association of Social Workers*, 50(1), 7-20. doi: 10.1093/sw/50.1.7
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. (2015a). *Modell för stöd till unga med psykisk ohälsa som varken arbetar eller studerar*. Från: http://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/modell-for-stod-till-unga_med-psykisk-ohalsa-som-varken-arbetar-eller-studerar_0.pdf
- Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor. (2015b). *När livet känns fel: Ungas upplevelser kring psykisk ohälsa*. Från: http://www.mucf.se/sites/default/files/publikationer_uploads/nar-livet-kannsfel_0.pdf
- Mårtensson, S. (u.å.). *Stöd vid funktionsnedsättning: Studentens ansvar*. Hämtad 3 mars, 2016, från Malmö Högskola. <https://www.mah.se/Ar-student/Stod-och-service/Funktionsnedsattning/Studentens-ansvar/>
- Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa. (u.å.). *Psykisk hälsa och ohälsa – funktionssätt och olikheter*. Hämtad 4 mars, 2016, från Nationell Samverkan för Psykisk Hälsa, <http://www.nsph.se/hjarnkoll/om-psykisk-ohalsa/>
- Rosenberg, D., Dalin, R., Smedberg, M., Andersson, J., Forslöf, A-B., Burgman, B, Larsson, H. & Rönnquist E. (2005). *Med på resan... Metoder och tillfrisknandefaktorer i psykiatrisk rehabilitering: En studie om Samrehab* (2005:6). FoU Västernorr land. Från http://www.fou-vasternorrland.se/Filer/Rapporter/med_pa_resan.pdf
- Rosenberg, D., Lindqvist, R., & Markström, U. (2009). The social location of need – surveying psychiatric disability in the community. *Scandinavian Journal Of Disability Research*, 11(1), 1-16. doi: 10.1080/15017410802095653
- Sartorius, N. & Schulze, H. (2005). *Reducing the stigma of mental illness: A report from a Global Programme of the World Psychiatric Association*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Simmeborn Fleischer, A. (2012). Support to students with Asperger syndrome in higher education: The perspectives of three relatives and three coordinators. *International Journal of Rehabilitation Research*, Vol. 35(1), 54-61 s. doi: 10.1097/MRR.0b013e32834f4d3b

Simmeborn Fleischer, A. (2013). *"Man vill ju klara sig själv": Studievardagen för studenter med Asperger syndrom i högre utbildning*. Doktorsavhandling, Jönköping University, School of Education and Communication. Från <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:618102/FULLTEXT01.pdf>

Skolverket (2014). *Vuxenutbildning*. Hämtad 15 april, 2016, från Skolverket, <http://www.skolverket.se/fran-skola-till-arbetsliv/yrkesutbildningar/vuxenutbildning>

Skolverket. (2015). *Elevernas ålder kalenderåren 2009 – 2014* (Tabell 6). Hämtad 5 april, 2016, från Skolverket, <http://skolverket.se/statistik-och-utvardering/statistik-i-tabeller/komvux/elever-och-kursdeltagare>

SOSFS (2005). *Kommunernas insatser för personer med psykiska funktionshinder: Slutrapport från en nationell tillsyn 2002–2004*. 2005-109-7. Stockholm: Socialstyrelsen. Från http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/9924/2005-109-17_200510917.pdf

SOSFS (2012a). *Att inventera behov: Inventering av gruppen personer med psykisk funktionsnedsättning*. 2012-1-34. Stockholm: Socialstyrelsen. Från <http://www.socialstyrelsen.se/publikationer2012/2012-1-34>

SOSFS (2012b). *Individanpassat stöd till arbete enligt IPS-modellen: Vägledning för arbetscoacher*. 2012-8-5. Stockholm: Socialstyrelsen. Från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/18796/2012-8-5.pdf>

SOU 2013:74. *Unga som varken arbetar eller studerar – statistik, stöd och samverkan*. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer. Från <http://www.regeringen.se/contentassets/e38b971504de45c5b04ba09c51789a8b/unga-som-varken-arbetar-eller-studerar--statistik-stod-och-samverkan-sou-201374>

Specialpedagogiska skolmyndigheten. (2015). *Stöd*. Hämtad 13 mars, 2016, från Specialpedagogiska skolmyndigheten, <https://www.spsm.se/stod/>

Stromwall, L. K., & Hurdle, D. (2003). Psychiatric rehabilitation: An empowerment-based approach to mental health services. *Health & Social Work, 28*(3), 206-213.

Svalfors, M. (2016). *Studentinformation*. Hämtad 5 mars, 2016, från Studera med funktionshinder, <http://www.studera-med-funktionshinder.nu/studentinfo.htm>

Svensson, Kerstin. (2007). *Normer, normalitet och normalisering*. I Svensson, K. (red.), *Normer och normalitet i socialt arbete*. Lund: Studentlitteratur.

Thornberg, Robert & Forslund Frykedal, Karin. (2015). *Grundad teori*. I Fejes, A. & Thornberg, R. (red.), *Handbok i kvalitativ analys*. Stockholm: Liber.

Universitetskanslersämbetet (2013:2). *Universitet & högskolor: Årsrapport 2013*. Stockholm: Ineko. Från <http://www.uka.se/download/18.1c251de913ecec40e78000854/1403093617550/Arssrapport-2013.pdf>

Universitetskanslersämbetet (2015:8). *Universitet & högskolor: Årsrapport 2015*. Stockholm: Ineko. Från <http://www.uka.se/download/18.6e65a54814c9d64344d17c3c/1454413122678/arsrapport-2015.pdf>

9. Bilagor

9.1 Bilaga 1

Studie om Supported Education

Informations- & samtyckesbrev

Vi heter Malin Nilsson och Carolina Hansson och går sjätte terminen av sju på Socionomprogrammet på Umeå Universitet. Vi håller just nu under vårterminen på med att skriva en C-uppsats om Supported Education. Vårt syfte är att undersöka Supported Education som metod för individer med psykisk ohälsa som studerar på Komvux eller universitet/högskola.

Vi kommer att genomföra en studie, baserad på enskilda intervjuer med personer som tidigare studerat med hjälp av Supported Education vid TExAS Studiecenter i Skellefteå. Intervjuerna beräknas ta max 45 minuter och vår fokus kommer att ligga på att prata om fyra olika perspektiv; innan, under och efter tiden på Texas samt synen på framtiden. Vi kommer att prata om varför du som student sökte dig till Texas, hur du har upplevt stödet på högskola/universitet/VUX jämfört med Texas samt vilka faktorer som påverkar studierna. Vi är intresserade av hur ni som tidigare studenter upplever stödet på Texas - såväl då som nu i efterhand, samt hur ni ser på framtiden.

Syftet med vår studie (och det ni kan bidra till) är att beskriva och belysa vad unga vuxna med psykiska funktionsnedsättningar upplever som hinder i studievardagen samt vilka faktorer som påverkar studiegången. Med detta vill vi även uppmärksamma vilka fungerande faktorer och verktyg som kan användas inom Supported Education för att erbjuda stöd för individer som läser på högre nivå.

Deltagandet i studien är valfritt och anonymt och du som deltar kan när som helst välja att avbryta din medverkan. Eventuella avslöjande detaljer kommer att ändras och intervjuerna kommer inte att användas i något annat sammanhang än denna studie. Om du som deltar tycker det är okej, spelar vi gärna in samtalet (endast ljud) som sedan transkriberas och sammanfattas. Efter intervjun får du som deltar en sammanställning av intervjun för att läsa igenom och sedan godkänna. Detta för att säkerställa att du är bekväm med all information som skrivs i uppsatsen. När uppsatsen är godkänd kommer den att publiceras på nätet.

Har ni några funderingar eller frågor tveka inte att höra av er!

Skellefteå den 14 mars 2016,
Malin Nilsson & Carolina Hansson.

9.2 Bilaga 2

Studie om Supported Education

Intervjuguide

Inledning

O Vi presenterar oss

O Vi berättar lite om studien och uppsatsen

O Vi presenterar ramarna för studien och går igenom samtyckesbrevet en gång till

O Ger information om vad som händer sen i processen efter samtalet⁷

Fokusområden

O Innan Texas

Hur kom du i kontakt med Texas? Hur såg din situation och studievardag ut innan Texas?

Vad upplevde du som fungerande/icke-fungerande faktorer? Hur ser du på stöd på universitetet/komvux? Blev du erbjuden någon typ av stöd eller finns det faktorer/ hinder som du stött på?

O Under Texas (Supported Education)

Hur upplevde du din tid på Texas i relation till dina studier? Vilka positiva och negativa stödfaktorer påverkade dina studier? Var det någon stödfaktor som saknades innan men som Texas kunde erhålla? Fanns det någon stödfaktor som du upplevde som viktig men som inte Texas kunde erhålla?

O Efter Texas

Hur ser vardagen ut idag för dig i form av sysselsättning, delaktighet i aktiviteter osv.? Vilken betydelse har Texas som studiecenter haft för dig? Vilka faktorer ser du idag som viktigast för din dåvarande studievardag? Finns det delar som du idag upplever saknades/något du önskat ändra på? Vad betyder Texas för dig idag?

O Framtiden

Hur ser du på framtiden? Har Texas studiecenter haft någon påverkan på hur du ser på framtiden; positivt eller negativt? Förhoppningar/insikter inför framtiden?

Kontaktuppgifter:
Carolina Hansson

Malin Nilsson

9.3 Bilaga 3

Meningsbärande enheter	Koder	Kategorier	Teman
"Jag matchar inte riktigt den stereotyp eller den standardbild som folk har överlag om människor med diagnoser"	Matchar inte den stereotyp som finns om individer med diagnoser	Att inte passa in	Stigmatisering och delaktighet
"Jag behövde någon som jag kunde prata med och få tips och stöd hur jag kunde planera, strukturera och lägga upp saker"	Behov av tips, stöd och struktur	Behov av stöd	Stöd i studievardagen
"Texas har erbjudit mig stöd i att inte behöva lösa allt själv, vilket har bidragit till en mer positiv framtidssyn"	Texas erbjudit stöd och bidragit till en mer positiv framtidssyn	Framtidssyn	Betydelse och resultat
"Miljön på Texas har haft stor betydelse för mig, dels att det inte liknar en skolmiljö utan är mer som hemma och att det har gjort att jag känner mig trygg och avslappnad på ett helt annat sätt än i skolan"	Stor betydelse med miljön på Texas, liknar inte en skolmiljö utan känns mer som hemma som återspeglar trygghet på ett annat sätt än i skolan	Studiefremjande	Miljö och tillgänglighet
"Jag tycker det var viktigt med att Texas har en problemlösande syn och arbetssätt"	Viktigt att Texas har en problemlösande syn och arbetssätt	Flexibel attityd	Miljö och tillgänglighet
"Texas har inte varit stigmatiserande på de sätt som tidigare platser haft då de har en helt annan kunskap och erfarenhet av diagnoser"	Texas har inte varit stigmatiserande som tidigare platser då de har en annan kunskap om diagnoser	Bli sedd som individ	Stigmatisering och normalisering

”Jag tycker att samarbetet varit viktigt för mig då vissa av mina lärare på Komvux inte förstod min situation”	Samarbetet har varit viktigt	Stödfaktorer	Stöd i studievardagen
”Jag har idag klarat alla mina tentor och fortsatt att studera på högskolan på egen hand”	Idag har jag fortsatt studera på egen hand	Positiva följder	Betydelse och resultat
”Texas har spelat en avgörande roll för mig då jag inte längre går hemma och jag kan se ljust på min framtid”	Texas har spelat en avgörande roll då jag kan se ljust på framtiden	Avgörande stöd	Betydelse och resultat
”Jag anser att universitetet fransäger sig sitt ansvar genom att hänvisa mig till en annan verksamhet”	Anser att universitetet fransäger sitt ansvar då de hänvisat till annan verksamhet	Pedagogiskt stöd vid lärosäte	Stöd i studievardagen
”Förutom att jag behövt stöd har Texas andra viktiga faktorer som miljö, sociala och hela konceptet med gemenskap”	Andra viktiga faktorer som miljö, socialt och en gemenskap	Öppet och tillgängligt	Miljö och tillgänglighet
”Negativt var att jag ibland kände mycket eget ansvar, jag hade velat ha mer påtryckningar om att komma in, däremot ser jag det nu i efterhand som något jag själv borde ha tagit mer ansvar över”	Negativt att ibland få för mycket eget ansvar, ville ha mer påtryckning	Negativa aspekter	Stöd i studievardagen